

Koroška Kronika

IZDAJA P. W. B. — BRITANSKE ZASEDBENE SILE V AVSIRIJI

Številka 19

Celovec, 23. novembra 1945

Cena 15 grošev

Državni kancler dr. Renner v Celovcu

Sprejem pri deželni vladi in v Beljaku

Sonce je toplo sijalo, ko je v četrtek popoldne državni kancelar dr. Renner prispel s svojim spremstvom na kolodvor v Celovcu. Pri sprejemu so bili navzoči: deželni glavar Piesch, deželni direktor urada dr. Nevoles, knezoškof dr. Köstner, predsednik deželnega sodišča dr. Schwendenwein, predsednik delavske zbornice Lukas, varnostni direktor polkovnik Stossier, deželni žandarmerijski poveljnik major pl. Korytko, policijski direktor Harter, župan Schatzmajer, direktor magistrata Steiner, dvorni svetnik Scheichelbauer od zvezne tiskovne službe iz Dunaja, referent manjšine Cefarin in drugi. Britansko vojaško poveljstvo sta zastopala generalna majorja Stratten (B.T.A.) in Arbuthnot, poveljnik britanske 78. divizije.

Ko je deželni glavar Piesch predstavil nekaj gospodov državnemu kancelarju, se je gost podal s svojim spremstvom na prostor pred kolodvorom. Tam je bila postavljena britanska častna straža in četa mladih stražnikov. Državni kancelar dr. Renner je sprejel poročilo britanskega poveljnika in

obšel četo. Nato je poročnik Wallner raportiral, nakar je dr. Renner obšel tudi četo mladih policistov. Potem so se gospodje odpeljali na magistrat.

Ob 15.30 je v palači deželne vlade pozdravilo državnega kancelarja Koschatovo pevsko društvo z nekaj izbranimi pesmimi. Nato so gospodje odšli k šefu britanske vojaške vlade polkovniku Simsonu. Deželni glavar Piesch je po tem obisku spremil državnega kancelarja v prostore deželne vlade, kjer je sprejel deputacije iz Kanalske doline, Mežiške doline, kakor tudi Slovencev in Spodnjih Korošcev, katerih prošnje je državni kancelar dobrohotno poslušal.

Okrog 16.30 je bilo zasedanje Koroške deželne vlade. Deželni glavar Piesch je državnega kancelarja dr. Rennerja pozdravil v imenu začasne deželne vlade in vse koroške dežele. Podal je kratek pregled o dogodkih na Koroškem ter povdaril, da se je deželna vlada od prvega dne svojega obstoja stalno ozirala proti Dunaju ter ob vsaki priliki povdarjala svojo povezanost z dunajsko centralo. Obljubil je ravnati tudi v bodoče

tako in naprosil držav. kancelarja dr. Rennerja to sporočiti tudi svojemu kabinetu. bo obvestil svoj kabinet o tem kar je slišal ter povdaril, da so Koroška in njeni prebivalci napravili najboljši vtis nanj.

Sprejem držav. kancelarja dr. Karla Rennerja v Beljaku

Ob 17.40 uri je držav. kancelar dr. Renner v spremstvu deželnega glavarja Piescha ter ostalega spremstva prispel v Beljak. Dež. glavar Piesch je držav. kancelarju predstavil župana mesta Beljaka. Po raportu varnostne straže, je dr. Renner obšel četo. Deklice v koroških narodnih nošah so pozdravile držav. kancelarja v imenu šolske mladine ter mu izročile šopek nageljev. V prekrasno okrašeni dvorani hotela Pošta so bili držav. kancelarju predstavljeni britanski vojaški guverner, okrajni glavar, mestni svetniki, vodilne osebnosti policije, žandarmerije, direktor državnih železnic in šef sodišča.

Zvečer je bil pri deželni vladi v Celovcu sprejem v počaščenje državnega kancelarja.

Pogled na Balkan

Balkanski polotok, s katerim se končuje jugovshodna Evropa in ki je naraven most med Evropo in Prednjo Azijo, je v političnem pogledu eden najrazgibanejših in najživahnejših prostorov v Evropi. V Evropi skoroda ni bilo vojne, v kateri ne bi tudi Balkan igral važno vlogo. Kar pogledmo prejšnjo svetovno vojno, ali pred kratkim končano vojno proti naci-fašizmu. Tudi pri tej poslednji je Balkan bistveno sodeloval.

Konec vojne je prinesel balkanskim državam bistveno spremembo. Ne morda znatnejših sprememb obsega poedinih držav, pač pa kar je bistveno važnejše — spremembe v notranji upravi in politiki. Izmed kraljev, ki so pred vojno vladali v vseh balkanskih državah, se do danes še nihče ni vrnil na svoj prestol, razen romunskega kralja, ki pa prav tako ne vrši dejansko svojih vladarskih poslov. V Jugoslaviji, Grčiji, Albaniji in Bolgariji pa vprašanje kraljevin še niso dokončno rešili. Trenutno so na oblasti stranke, ki odločno odklanjajo povratek prejšnje oblike vladavine in so se že odkrito izrazile proti prejšnjim vladarjem; v Grčiji še to vprašanje ni zavzelo tako odločilne oblike.

To nepristranskega opazovalca še preveč ne preseneča. Narod, ki je šel skozi trpljenje nemškega nacizma, ali kateremu je italijanski fašizem strojil kožo, si pač želi spremembe in išče drugega vodstva, ker ga je prejšnje, ponekod je vsaj tako bilo, spravilo v nevzdržno vojno. S presenečenjem pa človek obstane, posebno če pozna vročirčnost balkancev in njihovo nagnenje do opozicije, pa naj bo oblast taka ali tako, da so sedanje oblasti dosegle v teh državah tako enotnost med ljudmi.

Pojem o demokraciji se da, kakor znano različno razlagati in predstava, ki jo imajo o njej na Balkanu se bistveno razlikuje od predstave, ki je običajna v drugih deželah. Dasi smo slišali z merodajne strani več kot enkrat zagotovilo, da se opoziciji priznava popolna svoboda, se le ne da tajiti, da so stranke in skupine, ki se udeležujejo nacionalne enotne fronte deležne bistveno lažjega življenja, kakor pa one, ki zavzemajo napram enotni fronti negativno stališče in je ne priznavajo, češ da je nedemokracija. S tem pa politični položaj še ni odločen.

Eno pa se iz tega jasno vidi, namreč to, da imajo vladajoči režimi ali politične stranke v obeh teh državah skoro enake poglede v bodočnost, kaj drugače si ne moremo predstavljati tako dobrosrčnih odnosov med njima, če pomislimo, da je vprašanje Makedonije n. pr. sporno. To sodelovanje je vse-kakor razveseljivo in nam daje upanje v pomiritev Balkana.

Tudi velesile gledajo z zanimanjem na političen razvoj na Balkanu. Balkan, ki je bil še pred nedavnim odločno pod zapadnim vplivom se ni samo osamosvojil, temveč se je orjentalen na vzhod, kar je popolnoma razumljivo, če pomislimo, da je most med vshodom in zahodom najprimernejši preko Balkana. Vendar je opaziti pri večini balkanskih držav, da niso preusmerile samo svoje politike, marveč so spremenile tudi svoj sistem po obliki vshoda (ena stranka v državi), kar onemogoča naraven razvoj narodov in utesnjuje državo samo v eni poti, čeprav tudi druga vodi do istega cilja, namreč — neodvisnost in blaginja državljanov.

Nesmemo prezreti tega, da so balkanski narodi naravni in ne izprijeni in so zato nekoliko osupnili ob tako radikalni izpremembi ustroja in življenja. Kot pa izgleda po zadnjih volitvah in izjavah, ki so jih dali vodilni politiki teh držav, se tudi na Balkanu uvaja demokratično življenje, kar bo sodelovanje med evropskimi narodi brezdvomno okrepilo, posebno ker je nacistom in fašistom onemogočena dvolična igra, katero so tako radi zganjali prav v balkanskih državah. Narodi balkanskih držav so brez dvoma v letih vojne in težkih preizkušnjah spoznali, da ni mogoče živeti sam zase, brez ozira na druge (kot je bilo to v času nemške politike) ter bodo vse storili, da bodo premostili zapreke, ki bi jih pri sožitju z ostalimi državami ovirale.

Švica protestira proti ameriškim trditvam

Trditve, ki jo je objavil vojaški pododbor ameriškega senata, da je Švica baje sklenila z nacisti pogodbo, da se zavaruje njihovo imetje v Švici, je povzročila veliko ogorčenje v Švici. Uradni švicarski krogi izražajo svoje neprijetno presenečenje nad dejstvom, da je Amerikancem zadostovala korespondenca dveh nacistov, da so osumili Švico soglasja z Nemčijo. Švicarska vlada je odredila temeljito preiskavo v tej stvari.

Rešitev vladne krize v Franciji

Osem in štirideset ur potem, ko je bil de Gaulle ponovno od narodne skupščine izbran za sestavljalca vlade, se mu je posrečilo, da je sestavil vlado, v kateri so zastopane vse stranke. V novi vladi imajo komunisti pet mest, kakor tudi socialisti in republikanska ljudska stranka. Dva ministra sta iz republikanske socialistične stranke, eden radikal-socialist, eden pripadnik republikanske desnice in dva izven strank. Vodja komunistične stranke je minister brez resorja, ostali komunisti pa imajo ministrstvo narodnega gospodarstva, ministrstvo za industrijo in delo. Zunanji minister je zopet Bidault.

Grčija ima novo vlado

Šef grške vlade, ministrski predsednik Kenalopoulos je odstopil z ostalimi člani svoje vlade.

Vlada, ki je 1. novembra pričela s svojim delovanjem, je bila sestavljena v trenutku akutne politične in gospodarske krize, potem ko so tri mesece zaman iskali ministrskega predsednika in kabinet.

Po odstopu vlade je imel regent knezoškof Damaskinos takojšen razgovor z državnim podtajnikom britanskega zunanjega ministrstva Hektorom McNeilom, ki se sedaj nahaja v Atenah.

Nato je knezoškof vpoklical izredno zborovanje vseh prejšnjih grških ministrskih predsednikov. V političnih krogih Grčije se govori, da bo Velika Britanija odklonila zopetno finančno pomoč, če ne bo sestavljena močna skupna vlada in če ne bo ljudsko glasovanje o vprašanju monarhije preloženo vsaj za tri leta.

Mandat za sestavo nove vlade je dobil vodja liberalne stranke Th. Sophoulis, ki ima 80 let. Nova vlada, ki ima naziv „Vlada narodne enotnosti“ je odločila kot čas ljudskega odločanja o povratku kralja Jurija za leto 1948. V novi vladi je tudi prejšnji ministrski predsednik.

Ministrski predsednik Tildy o nalogah nove madžarske vlade

Novi madžarski ministrski predsednik Zoltan Tildy je v četrtek zasedel svoje mesto. V nekem nagovoru vodilnim uradnikom svojega urada je ministrski predsednik začrtal naloge nove vlade ter apeliral na čut dolžnosti vseh Madžarov.

„Čeprav se borimo za obstoj, smo ubožni in zmrzujemo“ je izjavil Tildy, „bomo našo nalogo izvršili. Madžarski narod se lahko le z napornim delom in resno voljo reši.“

„Delajmo skupno“, je ministrski predsednik zaključil, „če treba tudi pod neizrečnimi težavami, toda ne izgubljam upanja. Delati moramo v trdnem prepričanju, da se more Madžarsko voditi tudi skozi vse težave. Pokažimo, da smo kot svobodni Madžari v svobodni in neodvisni deželi zmožni pri-četi srečnejše življenje.“

Finska hoče Ribbentropa

Agencija I.N.S. poroča, da je Finska zaprosila zaveznike za dovoljenje, da bi Ribbentrop prisostvoval kot priča na razpravi proti vojnim zločincem, ki se bo pričela na Finskem 15. t. m.

Zaključki o atomski bombi

ZAGOTOVITEV SVETOVNE VARNOSTI POGOJ ODKRITJE TAJNOSTI ATOMSKE BOMBE

Predsednik Truman, ministrski predsednik Attlee in ministrski predsednik Mackenzie King so izdali skupno izjavo, v kateri predlagajo ustanovitev posebnega nadzornega odbora Združenih narodov, ki naj bi varoval svet pred uničenjem z atomsko bombom.

Skupna izjava državnikov pravi, da bodo atomsko bombom držali v tajnosti, dokler ne bo zajamčen svetovni mir in varnost. Izjavljajo, da Združene države, Velika Britanija in Kanada, ki edine razpolagajo s skrivnostjo proizvodnje atomske bombe, je ne bodo odkrile dokler ne bo zajamčena dejanska varnost v skupnem svetovnem ustroju, katerega bodo sprejele vse države na svetu.

OBRAZLOŽITEV

K tej poslanici so posamezni državniki dodali svoje razlage in pojasnila.

Poudarjajo, da je zadnja iznajdba na polju atomske energije omogočila, da lastnica takšne iznajdbe lahko dobi izključno oblast nad svetom. Zatorej je potrebno uporabljati to iznajdbo v korist vsega sveta. Osnova za uporabo te energije mora biti v tem, da se je ne uporabi za uničevanje, ampak za nadaljni razvoj na znanstvenem in tehničnem polju v korist človeštva. Edini način, da preprečimo njeno uporabo za uničevanje človeške blaginje, je v tem, da ne pride do nove vojne. Noben ustroj pa tega ne more zagotoviti, dokler bi katera država imela napadalne namene.

Za dosego mirovnih ciljev pri izkoriščanju atomske sile smo pripravljene izmenjati izsledke, katere posedujemo, z vsakim narodom, ki je pripravljen isto storiti tudi s svoje strani. Mislimo, da je nujen predpogoj za napredek znanosti, da je zagotovljena svoboda izmenjave misli in svoboda udejstvovanja na vseh popriščih človeške dejavnosti.

Preučevali smo primernost objave industrijskih postopkov proizvodnje atomske sile, prišli pa smo do zaključka, da to ni umešno, dokler ne bodo dana jamstva, da bodo tako postopali tudi drugi narodi. Vsako drugačno ravnanje z naše strani bi moglo dovesti prav do nasprotnega učinka.

Za dosego zgoraj navedenih ciljev so predlagali ustanovitev posebnega odbora pri ustanovi Združenih narodov, katerega naloga bo ustvariti v svetu potrebne predpogoje za medsebojno zaupanje.

Z ozirom na grozne posledice morebitne bodoče vojne upajo, da bodo vse države na svetu storile vse, da preprečijo izbruh vojne.

VLOGA AMERIŠKIH OPAZOVALCEV V TUJINI

Ameriški zunanji minister James Byrnes je izjavil, da je imel posebni odposlanec zunanjega ministrstva na Balkanu, Mark Ethridge, razgovore s sovjetskimi zunanjim komisarjem V. M. Molotovom. Razgovor je bil ob obisku v Moskvi. Byrnes je dodal da zdaj ne more podati nikakršnih izjav o teh razgovorih, ker pričakuje poročila, ki mu ga bo podal Ethridge kakor hitro se bo vrnil v Washington. Poročilo bo vsebovalo to, kar je Ethridge izvedel v Moskvi in opazil v Ru-

muniji in Bolgariji. Byrnes je nato naznanil odhod dr. Henrika F. Gradya, voditelja ameriške delegacije petih članov, ki bo imela nalogo prisostvovati volitvam v Grčiji. Končno je Byrnes izjavil, da bo predsednik Truman v kratkem imenoval tri člane, ki bodo sestavljali ameriško delegacijo v angleško-ameriški misiji za Palestino. Byrnes je podčrtal važnost takojšnjega posega Združenih držav v tej zadevi.

POSVETOVALNI SVET ZA DALJNI VZHOD

Moskva je ponovno zahtevala ustanovitev nadzorstvenega sveta štirih velesil na Japonskem, po vzorcu tistega, ki deluje v Berlinu.

Se ni dosežen nikak sporazum z moskovsko vlado niti z ozirom na zahtevo, niti z ozirom na vprašanje posvetovalnega sveta za Daljni Vzhod.

V nekem svojem prejšnjem poročilu je ameriški zunanji minister izjavil, da je bila Moskva pripravljena priznati ustanovitev nadzorstvenega sveta štirih velesil, podobnega tistemu, ki deluje na Balkanu, toda končne odločitve ni bilo mogoče izreči, ker je bilo treba čakati na generala MacArthurja.

Zunanji minister je nadalje izjavil, da so razgovori z moskovskim zunanjim ministrom še v teku.

Očrtal je politiko Združenih držav glede na to-vprašanje in dejal, da bi Združene države bile za ustanovitev nadzorstvenega sveta v Tokiju, v katerem bi imeli zastopniki Velike Britanije, Sovjetske zveze in Kitajske le posvetovalno funkcijo, končno odločitev bi pa prepustili generalu MacArthurju.

Posvetovalna komisija za Daljni Vzhod naj bi imela sedež v Tokiju; čakala jo bo pa naloga, da pripravi politične smernice, ki jih bo izvrševal nadzorstveni svet.

Način nadzorstvenega sveta, ki deluje v Nemčiji, se je pokazal kot neučinkovit, ker so nastale zapreke pri izvajanju načrta, ki so ga sestavili v Potsdamu. Nadaljeval je: „S tega razloga imamo pomisleke za ustanovitev podobnega sveta v Tokiju. Amerika je za ustanovitev sveta v Tokiju, če bi ta resnično izvrševal naloge ter ne bi otežkoval odredb vrhovnega poveljstva in oviral določil Potsdamske izjave. Byrnes je končno izjavil, da ne veruje, da bi bilo potrebno razdeliti Japonsko v štiri predele, kot so Nemčijo.

Zunanji minister Byrnes je danes izjavil, da bo načrt za nadzorstvo nad atomsko energijo predložen verjetno januarja meseca skupščini Združenih narodov in to istočasno od Amerike, Anglije in Kanade. Nadalje je na neko vprašanje izjavil zunanji minister, da mu ni ničesar znanega o kakem dvostranskem delovanju med Ameriko in Sovjetsko unijo. O vprašanju kontrolnega sveta na dalnjem Vzhodu je izjavil, da lahko samo to ponovi, kar je že prejšnji teden povedal namreč, da je Sovjetska zveza odklonila sodelovanje v nadzorstvenem svetu na dalnjem Vzhodu pod pogoji, ki jih je predlagala Amerika. Toda tudi v tem pogledu so direktni stiki med obema državama.

Hans Lager o programu Socialistične stranke

V govoru, ki ga je imel Hans Lager v celovškem radiju je izjavil med drugim: „V pravi demokraciji mora biti zadržana svoboda govora in zborovanja. Od držav s staro demokracijo se moramo marsikaj naučiti. Opozicija, brez ozira na to, katere stranka jo predstavlja se v demokratični državi ne sme zatreti, ker je to prepotreben kritik vlade. Opozicija sporoči svojo kritiko in mnenje s govori, vprašanji in predlogi in s tem kaže na napake, ki škodujejo državi. Če se vsled težkih nalog in časov združijo stranke v enotni vladi, je dolžnost koalicije, da vse stransko nadzoruje. Na vsak način pa je treba stremeti za tem in podvzeti vse, da se osnuje trden parlament. Za ustanove, kakor je bil n. pr. „Reichstag“, kjer so se sestajali le enkrat na leto, boje se izgubiti svoja mesta, v demokraciji ni prostora. Demokracija svoboda je dobrina, katere nemoč nikdar več izgubiti. Ljudje, ki so bili po taboriščih in ječah, vedo kaj pomeni svoboda. Brez svobode ne moremo živeti, kakor ni življenja brez kruha in ne dihanja brez zraka. Svoboda je izraz demokracije, ta pa je zopet osnova za sodelovanje vseh narodov, predvsem na gospodarskem in političnem področju. Samo s pomočjo demokracije moremo premeščati velike težave in najti rešitve v dozdnevno nerešljivih problemih. Demokratizacija uradov, gospodarskih združenj, organizacij in sodišč, je težnja, za katero smo že dolgo stremeli. Tudi v šolah naj prevladuje duh demokracije in tako uvaža našo mladino v demokratično življenje države.“

Pripravljeni smo podpreti vse, kar more koristiti kmetu in delovnemu sloju, nastavljenjem in uradnikom, strokovnim delavcem, kakor tudi vojnim sirotam — pripravljeni pa smo se boriti tudi proti vsemu, kar bi tem škodovalo.

Te besede ne vzemite kot fraze, kajti v zadnjih šestih letih smo dokazali, da se morete zanesti na naše besede.“

Poslednji predvolilni govor komunistične stranke

Deželni načelnik stranke Jožef Tschofentig je po radiju izjavil:

„Hočemo skrbeti in se boriti za to, da bo zopet veljalo za srečo, za ponos in veselje — biti Avstrijec. Naloga, da se obnovi naša domovina, ne more biti zadeva enega razreda in določene plasti naroda ali kake posebne stranke. Če hočemo kmalu preboleti posledice nacističnega gospostva, nam je treba strnitve vseh demokratov: strniti se morajo vsi Avstrijci, ki so voljni, da za deželo delujejo. Kot Avstrijcem nam je treba enotnosti ljudstva, nikakor pa ne ponovitve preteklosti, zlasti ne razdvojenosti dežel in ljudskih slojev.“

Oklic OeVP na koroške kmete

25. november 1945 je za kmete dan posebnega pomena. Na dan sv. aKtarine pade odločitev o tem, ali bodo v Avstriji odločale o usodi kmetkega stanu one stranke, ki so se za kmeta brigale vedno le ob volitvah, ali pa bo kmet sam sebi oblikoval bodočnost.

Kmeti, ki lahko reče, da so posvečena tla domovine njegova last, in ki mora to last braniti, bo zastavil vso svojo moč za obnovo, kajti ni mu vseeno, kakšna bo usoda in bodočnost njegovih otrok in vsega naroda. Kmet niti ne more drugače, vsa zgodovina kmetkega stanu to dokazuje. Kmet je v državi stebel stanovitnosti, in gorje narodu, ki nima več samostojnega, tvornega, zdravega kmetkega stanu. Gorje narodu, ki jemlje svojim kmetom samostojnost, ki jih rodi iz grude in jim s tem zamaši vire, iz katerih črpajo življensko moč.

Naš narod, na čelu mu kmeti, stan, je ostal kljub usodnim napakam preteklih let v jedru zdrav. Pljunil bo v roke in — šlo bo: skala se bo dala premakniti. Koroški kmetje bodo na sv. Katarine dan temeljito preudarili, komu naj dajo svoje glasove.

Seja mednarodne repatriacijske komisije

Po poročilu „New York Timesa“, se Sovjetska zveza ne sklada z Zedinjenimi državami in Veliko Britanijo v pogledu rešitve begunskega vprašanja baltskih in jugoslovanskih beguncev.

Na seji tega odbora je ruski delegat izjavil, da so osebe, ki se nočejo vrniti nazaj v svojo državo: „Fašisti in se boje, kot vojni zločinci pravične kazni.“

Sir Herbert je pripomnil, da je treba za osebe, ki se ne morejo vrniti, najti pravično in človeško rešitev.

Poročilo dodaja, da bo za osebe brez državljanstva izdan poseben dokument, ki bo, kakor upajo, priznan od vseh držav.

Nova narodna valuta v Avstriji

Na izredni seji, ki jo je imel zavezniški nadzorstveni svet, so zavezniške oblasti sklenile, da dovolijo Avstriji izdajanje nove narodne valute, ki bo nadomestovala zavezniške zasledbene šilinge in nemške marke. S tem ukrepom nameravajo zavezniške oblasti na prvem mestu preprečiti inflacijo, ker vedno v večjem številu krozi nemška marka. Roka, kdaj pride novi denar v promet, še niso določili.

Pričetek nürnberskega procesa

PREČITANJE OBTOŽNICE. — GLAVNI VOJNI ZLOČINCI SE NISO BILI ZASLIŠANI

20. novembra ob 9.03 uri so nürnberski sodniki zasedli sodno dvorano in s tem oficijelno pričeli proces proti nemškim glavnim vojnim krivcem.

Na predvečer so še enkrat pojačali varnostne ukrepe. Straže so preiskale osebe, ki so morale priti v sodnico vsled opravkov; težko oborožene straže so imele patrolo na sodniškem dvorišču. Tudi vse važne točke po mestu so bile zastražene.

Od 24 obtožencev je bilo 20 navzočih, in sicer: Hermann Göring, Joachim v. Ribbentrop, Rudolf Heß, Alfred Rosenberger, Hans Frank, Wilhelm Frick, Fritz Sauckel, Albert Speer, Walter Funk, Hjalmar Schacht, Franz pl. Papen, Konstantin pl. Neurath, Arthur Sey-Inquart, Baldur pl. Schirach, Julius Streicher, Wilhelm Keitel, Erich Raeder, Kurt Dönitz, Hans Fritzsche in Alfred Jodl. Robert Ley je v svoji celici izvršil samomor, Gustav Krupp pl. Bohlen in Halbach ležita baje v bolnici v umirajočem stanju. Martin Bormann se še vedno skriva ali pa je mrtev. Nekdašnji šef nemške varnostne policije in Himlerjeva desna roka je bil prepeljan v bolnico vsled možganske krvavitve.

Göring se je smehljaj, ko je s Heßom in Raederjem stopil v sodno dvorano. Nosil je svetlo sivo uniformo. Vsi drugi obtoženci so bili v civilni obleki razen Keitela, ki je bil oblečen v zeleno uniformo.

Vrhovni sodnik Lawrence, ki je predsedoval pri razpravah, je otvoril obravnavo. Dejal je, da je ta proces edinstven v zgodovini sodstva, ter da morajo vsi soudeleženci prosto in brez strahu izpolniti svoje dolžnosti. „To je javen proces“ je dejal, „in

sodišče bo gledalo na najstrožji red in dostojnost.“

Nato so prečitali obtožnico. Med čitanjem se je Göring od časa do časa očetovsko ozrl na vrsto svojih soobtožencev. Ko je ameriški zatožnik Sidney Alderman prečital mesto o prelomu Versajske pogodbe je vstal, se smejal in priklinal. Jodl je odložil slušalo, ko je Alderman rabil izraz „master race“ (gospodsko peme) ter se jezno vsedel.

Papen je prislulnil, ko so imenovali njegovo ime, zmajal z glavo in dejal: „Ne“, ko so proti njemu dvignili obtožbo, da je pospeševal priprave za vojno. To je bil edini ugovor, ki ga je bilo slišati z zatožnih klopi.

Drugi dan procesa proti glavnim vojnim zločincem je pričel ameriški sodnik Robert Jackson s nagovorom, v katerem je med drugim izjavil:

„Na zatožni klopi sedi dvajset skrušenih ljudi. Proces, ki ga pričenjamo proti kršilec svetovnega miru nam nalaga veliko odgovornost“. Nato je citiral več točk iz raznih aktov, ki so priloženi obtožnici in nekaj najznačilnejših odstavkov iz aktov nacističnega ideologa Rosenberga.

Po Robert Jacksonovem govoru je spregovoril še lord Lawrence, ki je pozval obdolžence, da izjavijo, ali so krivi, ali ne. Kot prvi se je dvignil Göring, stopil pred mikrofoni in pričel govoriti: „Predno odgovorim na vprašanje visokega sodišča, ali kem kriv — „tu ga je lord Lawrence prekinil in Göring je nadaljeval: „Ne čutem se krivega“. Prav tako so odgovorili ostali obtoženci, ko jim je zastavilo sodišče enako vprašanje kot Göringu.

Po Washingtonski konferenci

KAKŠNO STALIŠČE BO ZAVZELA SOVJETSKE ZVEZA

Prvotni vtis, ki ga povdarja uradno poročilo iz Londona o sestanku Trumana, Attleeja in Mackenzie Kinga izraža zadovoljstvo nad tem, da se je posrečilo premagati nasprotja, ki so baje poprej obstojala med željo Amerike, čuvati atomsko bombo kot sveto oporo ter britanskim prepričanjem, da se naj kontrolo nad atomsko energijo izroči brez odlašanja Združenim narodom.

Rešitev, ki jo predlaga poročilo treh velisil, se nanaša na izvršitev sledečih točk:

1. Atomsko tajnost se ne sme monopolizirati.

2. Brez zaupanja in brez sodelovanja med narodi sveta ni mogoče izvesti nobenih dolgoročnih varnostnih ukrepov proti agresivni uporabi atomske energije.

3. Samo mednarodno nadzorstvo daje upanje na ustvaritev medsebojnega zaupanja za razvoj atomske energije v mirovne smotre. Sedaj je vrsta na Rusiji, je dejal visoki državni uradnik v petek, ko se je ministrski predsednik odpravil iz Washingtona v Ottawa.

Attlee in ministrski predsednik Mackenzie King sta imela s predsednikom Trumanom v petek zjutraj ponoven razgovor v Belem dvorcu.

V ponedeljek je imel ministrski predsednik Attlee nagovor pred kanadskim parlamentom a v tork se je podal z letalom nazaj v London.

Soglasje o atomskem vprašanju je tako velikega pomena, za sedanjí svetovni položaj, da zasluži podporo vsega človeštva. Način, kako bo organizacija Združenih narodov obravnavala problem, bo odločil bodočo izrabo atomske energije. Trije narodi so pozvali vse dežele, naj uposte politiko moči in rivaliteto ter naj sodelujejo za mir in napredek.

Britanski tisk o odnošajih demokratičnega zahoda do Sovjetske zveze

Ob obisku angleškega ministrskega predsednika Attleeja pri predsedniku Trumanu razpravlja britanski tisk o odnošajih med zahodnimi demokracijami in Sovjetsko zvezo.

Po laburističnem glasilu „Daily Herald“ se je Attlee podal v Ameriko v prepričanju, da bo naša civilizacija uničena če svet ne bo našel nove oblike občejanja med ljudmi.

Glasilu pravi dalje, da je to realizem, ki so ga pričakovali vsi preprosti ljudje na svetu od svojih voditeljev. Ljudje so sedaj lahko mirni, ker vedo, da Attlee ni mož, ki bi se držal samo anglo-ameriške pogodbe ampak, da bo sklenil tako pogodbo, ki bi upoštevala tudi potrebe in čustva Sovjetske Zveze.

„Če bi kakšen drugi mož zastopal Veliko Britanijo na prihodnjem sestanku — dodaja laburistični list — če bi šel na primer Churchill ter bi vstrajal pri svojih zamislih, ki jih je razvil v govoru v sredo, bi bila zaskrbljenost upravičena. Toda laburistična stranka, ki jo vodi zdaj Attlee, je vedno pokazala razumevanje za stališče Sovjetske zveze v vseh letih med dvema vojnama. To razumevanje se je med vojno povečalo in laburistična stranka je zdaj bolj kot kdajkoli iskrena v svoji ponudbi prijateljstva.“

Konservativno glasilu „Yorkshire Post“ piše: „Verjame, da si v naši državi želi velika večina, da bi predsednik Truman in Attlee skušala pospešiti razvoj svetovne or-

ganizacije za nadzorstvo nad atomsko bombo, za zaščito svetovnega miru. Sovjeti pravijo, da želijo sodelovati in hočejo svetovni mir. Mi jim to verjame. Upamo, da si bosta Truman in Attlee prizadevala, da se sestane s Stalinom, da preučita možnosti novih odnošajev, o katerih je govoril ministrski predsednik in ki so nujno potrebni.“

„Z naše strani — zaključuje konservativno glasilu — nimamo nič proti temu, če bosta Združene države in Velika Britanija imeli za potrebno sporočiti tajnost atomske bombe Sovjetski zvezi kot članici svetovne organizacije za ohranitev miru ter s tem pokazali dobro voljo, ako bi to dovedlo do novih odnošajev med ljudmi. Za dosego tega so potrebne smeje izpremembe.“

Izjave katoliških škofov v Združenih državah

Ob zaključku letnega kongresa so katoliški škofje Združenih držav objavili objavo, v kateri obžalujejo kakršen koli povratek k „tragični politiki sil in sporazumov za izenačenje sil ki so nadomestili sredstvo za pravico in povročitelj vojne za vojno.“

Izjava pravi med drugim: „Prebijamo se morda skozi največjo krizo človeške zgodovine. Naša država ima pravico in odgovornost zahtevati pravi mir, ki bo temeljil na pravici in bo odgovarjal navdihom srca vseh ljudi vsega sveta. Delati hočemo skupno z ostalimi narodi za pravi mir. Med vojno je bilo morda potrebno iz strateških razlogov preložiti končne odločitve o mnogih vprašanjih na razgovore na konferencah zastopnikov treh velesil. Zdaj pa moramo gledati z realnimi očmi, kajti pojavil se je ideološki spor. Odkrito priznanje teh razlik je na vsak način potrebno za realistično sodelovanje, ki bo ohranilo mir. Temelj tega sodelovanja mora biti pristop k duhu pravice. Z naše strani bi bila nepravica, če bi sodelovali pri kršitvi pravic narodov kot skupnost ali kot posameznih narodov na katerem koli delu sveta. Mi nosimo veliko odgovornost. Mi moramo pozvati srca in duše Amerike za stvar, ki je edina, ne samo v zgodovini naše države, ampak prav tako v letopisih človečanstva. Mi vemo, da more demokracija rešiti brez dvoma težka vprašanja miru, kot je vedela rešiti vprašanje vojne.“

Krščanska ljudska stranka na Norveškem narašča

Dopisnik lista „New York Times“ piše, da norveška krščanska ljudska stranka, ki je bila pred kratkim ustanovljena, stalno narašča. Dopisnik pravi, da je uspeh te stranke pri zadnjih volitvah iznenadil ne samo voditelje drugih strank ampak tudi lastne, ker je bila stranka šele pred kratkim ustanovljena in nima niti točno določenega programa niti svojih časopisov.

Stranka, ki jo je leta 1933 ustanovil Nils Lavik, bivši poslanec leveice in vnet protestant, je leta 1936 poslala v parlament dva poslance. Med volilno borbo v minulem letu pa je stranka dobila skoraj 10% glasov, čeprav so njeni finančni prispevki obstojali samo v prostovoljnih dajatvah.

Kratke vesti

Dosedanji vrhovni poveljnik v ameriškem področju zasedene Nemčije general Eisenhower je bil imenovan od prezidenta Trumana za naslednika generala Marschalla šefa ameriškega generalštaba. Imenovanje čaka še soglasja parlament.

Kot naslednik generala Eisenhowerja je imenovan prejšnji vrhovni poveljnik ameriških čet v Sredozemlju general Joseph T. MacNarney.

Angleške univerze in tehnične šole obiskuje okoli tri tisoč ameriških vojakov, ki so jih izbrali iz raznih edinic po vsej Evropi. Na ta način se utrjujejo zavezniški odnošaji med dvema velikima narodoma, ki sta skupaj korakala v vojni in ki imata najtrdnjše namene, da bosta sodelovala tudi v miru. Ameriški dijaki poslušajo ista predavanja, se udeležujejo istih zabav in sportnih prireditve kot njihovi angleški tovariši. Velike angleške univerze so sprejele do 150 ameriških dijakov, manjše pa po enega ali dva.

Iz Rima poročajo, da je bila v tork dopoldne v stanovanju vodje italijanske komunistične stranke seja zastopnikov šestih italijanskih političnih strank. Na sestanku so obravnavali težave v zvezi z volitvami v poslansko zbornico. Liberalna stranka je predlagala spremembo sedanje vlade.

V Zenevi je v starosti 67 let umrl znani slikar Aleksander Cingria. Udeleževal se je zlasti na področju katoliške cerkvene umetnosti. Izgotovil je veliko število slik in fresk velike vrednosti. V Švici je med drugim poslikal tudi 200 cerkvenih oken in okoli 30 cerkva.

V Bostonu so nedavno izvajali peto simfonijo velikega sovjetskega skladatelja Sergeja Prokofjeva. Kritika je bila zelo pohvalna. Skladatelj je poslal dirigentu orkestra Seru Kousevitskemu brzojavko, v kateri pravi: „Srečen sem, da je orkester pod vašim vodstvom izvajal moje prvo delo v Ameriki. Peta simfonija je delo, ki mi je zelo pri srcu.“

Pretekli teden je iz Le Havra s prekomornikom „Argentina“ odpotovalo v Ameriko 90 nemških znanstvenikov. Ameriški častniki, ki so jih spremljali, niso hoteli podati nobene izjave o vzrokih tega potovanja. Vsekakor pa so zanimali, da bi bila ta skupina del 1200 nemških znanstvenikov, ki so se pred kratkim ponudili, da bi bili pripravljeni v Združenih državah nadaljevati s preučevanjem nekaterih nemških vojnih skrivnosti. Omenjena skupina nemških znanstvenikov potuje v civilnih oblekah, ne pa kot vojni ujetniki.

Hitlerjevo gorsko skrilališče v Berchtesgadenju je bilo močno utrjeno. Krog in krog je bilo obdano z žico, ki jo bodo sedaj lahko kmetje iz Berchtesgadenu pokupili. Kot poročajo, je za žico veliko zanimanje. Kmetje jo mislijo v glavnem porabiti za kurnike.

V južno Nemčijo so pripeljali trikotno jadrino letalo, takojmenovano „Leteča krila“, ki lahko doseže s posebnimi pogonskimi napravami brzino do 1400 km na uro. Jadrino letalo, ki je bilo zgrajeno po zamisli nemških akademikov, bodo zdaj poslali v Združene države, kjer ga bodo preiskali strokovnjaki ameriške vojske v laboratorijih, v Wright Fieldu-Dayton v državi Ohio.

Politiko nebratenja, ki je v Nemčiji delala zaveznikom toliko preglavic in ki sta jo po vzgledu Sovjetske zveze po daljšem obotavljanju nato opustili tudi Velika Britanija in Združene države, so zdaj uvedli na Japonskem. Članom ameriške mornarice so na tokijskem področju namreč prepovedali bratenje z Japonci. Koliko časa bo ta odredba veljala, ni mogoče predvidevati, posebno pa ne v pogledu Japonsk.

Enajst članov britanskega parlamenta, ki so bili kot opazovalci pri jugoslovanskih volitvah, se je vrnilo v London. Vodja delegacije liberelec Roberts je izjavil, da se je delegacija ves čas svobodno gibala in da je bila na dan volitev v Beogradu.

Delegacija je imela z maršalom Titom enourni razgovor, pri katerem so stavili Titu vprašanje, zakaj je teden pred volitvami prenehal izhajati opozicijski list „Demokracija“. Tito je rekel zato, ker je v nekem sestavku žalila vojsko.

V Londonu so pred kratkim predvajali novi britanski film pod naslovom „India Strikes“. Predvajanju filma so prisostvovala razne ugledne osebnosti. Film prikazuje delež indijskih čet v pretekli vojni.

Politični govornik britanske vlade je rekel, da se bo glede stališča do bolgarskih volitev pridržila britanska vlada sklepu Združenih držav. O istem problemu piše „Pravda“, da so volitve v Bolgariji zadeva Bolgarov in da se Rusija ne bo vmešavala v notranje zadeve drugih držav.

Iz zgodovine petroleja

Niti 90 let ni tega, odkar so začeli kameno olje na veliko izkoriščati. Leta 1859. so v severnoameriški državi Pennsylvaniji vrtali arteški vodnjak. Namesto na pitno vodo so v globini 22 metrov našli na kameno olje ali nafto. Pa ne morda, da bi se bilo prikradlo na svetlo le nekaj sramežljivih kapljic. Ne, to vam je kar curkoma lilo izpod zemeljske odeje! Z vseh strani so vreli ljudje zijala prodajat. Dober čas so gledali, naposled so se le zavedele, da utegne biti maščobna, tekočina koristna. Segli so po posodah vseh vrst ter hiteli zajemati. Ni trajalo dolgo, pa so se prikazali podjetni možje s stroji. Začeli so vrtati. Vrtali so kmalu po vsej deželi in preden je minilo leto dni, je štela Pennsylvanija približno 2000 jam. Samo pičlo število jih je ostalo jalovih. Tako močni so bili vreli, da niti ni bilo mogoče pripraviti dovolj sodov. Prvi čas je neverjetno veliko nafte odteklo v reke in šlo tako v izgubo. Mestoma se je olje tudi vnelo, vžgali so se poleg tega še plini, ki so kot znanilci nafte uhajali iz pravkar navrtanih luknj. Nastalo je precejšnje razdejanje. Toda vlada je krepko posegla vmes ter napravila red.

Od tedaj vidimo nafto na zmagovitem pohodu v vesoljnem gospodarstvu. Amerika se je, kar zadeva proizvodnjo, postavila vsemu svetu na čelo, a tudi po drugih zemljinah niso držali križem rok. Navrtali so nafto v Rusiji, Romuniji, Galiciji, Južni Ameriki, Perziji. Izkazalo se je, da so zaloge v Kavkaziji prebogat, zlasti okoli mesta Baku. Ko je začela Rusija kavkaški petrolej izvažati bilo je leta 1873, se je zdelo, da bodo Zedinjene države zdržile na svetovnem trgu petroleja na drugo mesto. Pred 50 leti sta imeli Severna Amerika in Rusija monopol v dobavi petroleja: pošiljali sta na trg 97% svetovne proizvodnje. A potem so se druge dežele vse bolj oglašale — Galicija, Romunija, Nizozemska Indija. Okoli leta 1910. se je pojavila Mehika kot krepka dobaviteljica nafte in med prvo svetovno vojno sta se uvrstili med petrolejske pokrajine Mezopotamija in Perzija. Kljub vsemu si je Severnoameriška Unija ohranila prvenstvo do današnjega dne. Leta 1938. je proizvajala 60% vsega petroleja na svetu, za letos se ceni ameriška proizvodnja na približno 70%. Ne smemo pa misliti, da je vsak barel (poldrugi hektoliter) petroleja, ki ga prodajo Američani, pritekel iz vrelcev Pennsylvanije, Teksasa ali Kalifornije. Američani imajo namreč mnogo svojih petrolejskih virov na najetem ozemlju onstran svoje državne meje.

Očiščena nafta (pravimo ji petrolej) je vedno bolj tekmovala s premogom, zlasti se je pa širila raba neke posebno gorljive tekočine, ki se z nadaljnjim čiščenjem pridobiva iz nafte. Vsak samosrajčnik jo pozna — bencin. Že so se oglašali navdušenci, ki so peli hvalo „stoletju nafte“. Vendar se zdi, da ne popolnoma po pravici. Strokovnjaki namreč zmanjujejo z glavo. Po njihovih računih ni kaj prida nafte na svetu. V kakih 50 letih, morda celo prej, je bo baje zmanjkalo.

Kaj potem?

Najprej velja pomisliti, da se strokovnjaki včasih motijo. Že ob koncu prve svetovne vojne so bili v skrbeh, češ, zaloge v zemlji se bodo kmalu izčrpale. Takrat so govorili o osemnajstih do dvajsetih letih, potem bo Amerika suha. Danes vemo, da je prišlo baš obratno: nobena dežela ni med drugo svetovno vojno stopnjevala produkcije petro-

Leta, ki smo jih preživeli, niso bila samo leta vojske, bila so obenem leta notranjega prevrata, ko se je vse razdiralo, vse prekucevalo, vse hotelo postaviti na nova tla, ne meneč se za naravne postavbe, ki so večno veljavne in se ne dajo po človeških sanjah spreminjati. Narodi so v teh letih veliko trpeli, ljudstva in posamezniki so krvaveli. V tej borbi se je pokazalo veliko junaštva, ki še biva v srcih naših mož in žena. Dela tolikega junaštva naj bi se ne pozabila. Tukaj hočemo bralcem opisati enega teh dogodkov.

Južno slovensko Koroško so zasedli uporniki. Dvignili so se možje zoper nacistično nasilstvo. Mi, ki poznamo slovensko ljudstvo na Kranjskem, smo vedeli od začetka: zoper kruto nasilstvo nacizma se bodo Slovenci dvignili, ker je v slovenskem ljudstvu več junaštva, kakor v srcih junakov Andreja Hoferja v dobi Napoleona. Uporniki so zasedli tudi Turčogorovje med Dravo in Vrbskim jezerom. Uskoško življenje si moremo predstaviti: noč in dan v šumih, dneve in tedne nič kruha, in vedno pripravljen, da te kdo obstreli izza grmovja in vedno pripravljen, počiti nasprotnika, ki lazi ob robu gozda in te išče. Hudo je bilo tudi za mirno delavno ljudstvo, biti pripravljen, da pridejo uporniki ponoči in ti spraznijo kaščo. Kaj se hoče, človek mora imeti kaj jesti. Slišalo se je, da so uporniki prihajali ponoči h kmetom, katerih hiša leži kje v samotni, prihajali so v gostilne, da dobe kaj pijače in cigaret. Nacistična oblast se je morala seve dvigniti, da kmete varuje. Zgodilo se je, da je nacistični župan v Logivasi sklical kmete na pohod proti upornikom. Trideset naj jih pride, in morali so priti. Razdelili so jim orožje, puške in municijo. Župnika seve se niso pozvali, ali izvedel je. Opoldne je bilo izdano povelje, zvečer ob deseti uri odhod. Župnik izve vse in težka skrb mu pade na srce. Trideset kmetov gre nad upornike, katerih je pa v Turji najmanj dvesto. Tudi župan ve, koliko je upornikov, pa daje tako nesmiselno povelje. Župnik hiti v Cerkev in poklekne pred tabernakelj. Kaj naj storim? Čez nekaj časa, se dvigne, zaupanje mu sije iz oči. Kmet Dolinar mu je zvest prijatelj. Poda se k njemu. „Prijatelj“, ga vpraša, „kaj naj naredimo? Če se izvrši nameravani pohod, imamo jutri dvajset mrličev, naših kmetov. To se mora preprečiti. „Iti moramo“, odgovori Dolinar, „tu nam ne pomaga nič, ustavljati se ne moremo, previdni moramo pač biti, in menda nas Bog varuje.“ „Veš kaj, Dolinar, ali znate

leja v toliki meri kakor Severna Amerika. In prav te dni prihajajo vesti da so Američani odkrili podmorske vrelce kamenega olja. Torej zaloge nič koliko! Toda tudi ta ne bo trajala večno in kaj potem?

Potem bo treba pričarati bencin naravnost iz premoga. To so začeli delati v Evropi že pred leti, morali se bodo odločiti za isto tudi v bogati Ameriki. Saj je tudi premog nastal iz odmrlih rastlin. Temeljne sestavine v njem niso druge kakor v nafti. Črnih zakladov je pa v zemeljski skorji nakopičenih še toliko, da bo odšlo nešteto človeških pokolenj v večnost, preden bo poslednji rudar odložil lopato. Po domnevah resnih učenjakov je oni dan še daleč. Treba bi bilo nanj čakati nekako 5000 let. Ni dvoma, da se bo človeštvo v tem času dokopalo do skrivnostne in čudežne atomske energije... A.Z.

Junaštvo / Zgodba iz naših dni

možje molčati?“ „Mi že, le ženskam doma ne smemo preveč praviti. iste so povsod in tudi pri nas kakor sod, ki toči.“ „Torej ženskam ne pravi ničesar, ti pa povej vsem možem, vsakemu posebej tiho na uho: ko greste na pohod, zavijajte si vsi rokave čez lakte. Zakaj tako, vam jutri povem.“ Dolinar je ugibal in skoroda mislil, da se pripravlja kaka čarovnija. Ali, možem je mogel skrivši povedati vsem: na pohodu zavijaj rokave čez lakte. Župnik hiti domov v farovž. V četrtrem razredu šole je imel brihtnega fanta Janezka. Župnik pokliče kuharico: „Stopi k Bregarju in reci, da naj Janezek pride takoj k meni.“ Janezek prihi, župnik ga vzame v pisarno, stopi k pisalni mizi, vzame listek in nekaj nanj zapiše. Listek zloži in da fantu: „Janezek, poslušaj. Fant ti veš približno, kje so hribovci?“ „Sevé vem: tam za Dobernikarjem se včasih dviga dim. Drvarjev zdaj tam ni.“ „Dobro, hiti tja, ven morebiti naletiš na moža, ki nosi orožje, pa ni orožnik in ga kar vprašaj: Ali si ti hribovec? Morebiti naletiš na večje število takšnih, tebi ne storijo ni. Prosi jih, naj eden vzame ta listek, ki ti ga izročim, katerega ne smeš nikomur pokazati in nikomur povedati da ga nosiš, in naj listek izroči poveljniku. Ali se bojiš?“ „V božjem imenu dé“, župnik, „idi, angel božji naj te varuje.“ Fant zbeži skozi župnijski vrt in naprej čez polja v gozd. V eni uri je bilo naročilo že opravljeno.

Kmetje so napravili ponoči pohod na upornike. Čudno, da niso našli nanikogar, in da ni padel noben strel. Bog vedi, kje neki so? Morebiti so že odšli in nobenega več ni tostran Drave? Župnik je jutraj po sveti maši bil kar dobre volje. Nevrnost je minila, nikogar izmed njegovih ljudi ni doletela nobena nesreča, morebiti so uporniki res odšli. Župnik je imel pot v Vrbo.

V župnišču je potekel dan po navadnem redu, vedno je dela na vrtu v kuhinji, in dekla Nanca ni vajena lenariti. Proti poldnevu prideta v župnišče dva moža in vprašata, če je župnik doma. „Ne“, odgovori dekla. „Kdaj se vrne?“ „Ne vem, morebiti zvečer.“ „Poglejte ta listek, ali je to pisava gospodova?“

Nanca je prebledela, spoznala je gestapovca. Pisava župnikova? „Mislim, da morebiti ne?“ „Kaj pa je napisano?“ „Ne streljajte na može, ki pridejo s zavihanimi rokavi!“ — tako je zapisano na listku, kaj to pomeni? Moža odideta. Nanco obhaja strah. Da bi le zdaj gospod ne prišli, in bi jih gestapovca ne videla. Dekla gleda in vidi, da moža odhajata. Takoj vzame ruto in misli: Takoj moram v Vrbo in gospodu povedati, kaj se je zgodilo. Hitela je, da ji je primanjkovalo sape in na strani, tam pri Logivasi je našla župnika, ki se je vračal. „Gospod tuja moža sta Vas iskala in se gotovo zopet vrtna ne hodite domov. Kazala sta mi listek od Vas napisan: Ne streljajte na ljudi s zavihanimi rokavi.“ Župnik prebledi. Njegova tajnost je v rokah gestapovcev in zavedal se je da gre za njegovo glavo.

„Nanca, ali znaš molčati? Ne pravi besede!“ „Gospod, prisegam Vam, da se dam ubiti, a povedala ne bom nič.“ Gospod jo še prosi: „Pridite nocoj ponoči ob drugi uri h križu, ki stoji ob poti, ki vodi v Vrbo, da se poslovimo.“ Ponoči je župnik prišel, blagoslovil svoje kmete in Nanco in jim zauka-

zal: molčite in ne govorite o tem nikomur. Jaz bežim, Bog ve kam in Bog ve, če...“

Dan za tem so gestapovci znovičili bili v St. Ilju. — Župnika ni bilo doma in preiskovanje pisarne ni imelo nobenega uspeha. Gestapovcem se je zjasnilo: Zakaj so si kmetje včeraj vsi rokave vihali? In kaj pomeni listek? Župnik je upornike prosil, naj ne streljajo na domače ljudi, in uskoki so temu ugodili. Poskrili so se ta dan in nobena niso našli, nobena puška ni počila. To je napravil župnikov listek. Gorje mul Župnika v St. Ilj sploh ni bilo več nazaj, in škofiji so že naslednji dan sporočili da je župnik odšel ponoči iz župnije. In kam je siromak zbežal? Danes že lahko povemo: zbežal je k nekemu sošolcu, župniku, tam je ostal par dni. Potem je prišel v Celovec, tukaj so ga najmanj pričakovali. Potrkal je pri nekem g. kanoniku in iskal sveta in to lažbe. Kanonik ga ni mogel skrivati. St. Iljski župnik je potem izginil iz Koroške in vsi so mislili, da ni več med živimi, in da ni mogoče v vsej nemški državi uiti nevarnosti pred gestapovcem. Ali v tem primeru jim je eden le ušel z božjo pomočjo, in te dni se je vrnil zdrav v Celovec.

Ameriška ladja se je potopila v tržaškem pristanišču

Ameriška ladja „William Humus“ (7.176 ton) se je pred kratkim potopila približno 11 km od tržaškega pristanišča, ker je našla na mino. Moštvo, ki je štelo 40 mož so rešili toda tovar, ki je znašal 7.000 ton žita, se je potopil.

Po mirnem potovanju iz Baltimora v Združenih državah je prispela ladja v bližini svetilnika Salvore, na obali istrskega polotoka. Moštvo se je že pripravilo, da se iz krca v Trstu, ko so zaslišali močno eksplozijo in ladja se je istočasno spredaj in zadaj dvignila. Poveljnik R. Harrison iz Seattle (Washington) je stal na poveljniškem mostičku in vodil ladjo v luko. Po eksploziji se je začela ladja nagibati in so začeli takoj oddajati S.O.S. znake in istočasno svetlobne znake za pomoč.

Neki angleški vlačilec je takoj prispel na kraj nesreče, kjer se je potapljala ladja. V razen poveljnika in prvega strojevodje Franka Fitzgeralda so se podali v rešilne čoln ter se rešili na vlačilec, ki je istočasno začel vleči potapljačo se ladjo.

Toda ni se posrečilo, da bi ladjo pravočasno privlekli v pristanišče. Ko je vlačilec odvel ladjo približno 4 km daleč, se je začela naglo potapljati. Vlačilec je rešil poveljnika in prvega strojevodjo, nekaj minut preden se je voda zgrnila nad William Humusom. S približno 100 m razdalje je poveljni gledal, kako se je njegova ladja, s katero je preplul toliko morij — potopila.

Zvečer je poveljnik Harrison v Trstu izjavil dopisniku VZN, da je med vojno prevel četete v različna pristanišča in celo v rusko pristanišče Murmansk v Lednem morju brez kakršne koli nesreče. „Ali ni to nesreča“, tako je izjavil poveljnik, „izgubiti svojo ladjo blizu pristanišča nekaj mesecev po končani vojni. Imel sem dobro izurjeno moštvo. Na krovu ni bilo panike, ko smo našli na nemško mino in vsi so zapustili ladjo na najlepšem redu. Žal mi je za tovar, ki je znašal 7.000 ton žita, ki se je na ta način uničilo, zlasti v teh dneh, ko vlada v vseh državah veliko pomanjkanje živeža.

Mladi Korotan

Pastir in piščatka

Šede pastirče na skalo, pa se zagleda v piščalo, tenko piščalo in pravi: „Kdor se je tebe izmislil, bil ti je umen in moder; v te je položil, piščalka, bridke in mile glasove, žalost in sladko veselje; vendar se žalost in radost nikdar pod soncem ne družijo.“

Vila z gore mu odpoje: „Vzraste na polju cvetica, tenka, visoka in krasna, ona te bode učila, kak si nevedno govoril.“

Fran Levstik

Mož in žena smrti

Mož je sedel na svetlečem štoru in klepal ob mlaju svojo koso. Nato je hotel preizkusiti rez in podržal koso pod macesen, katerega je baš tresel jesenski vihar. Tedaj so odpadle rumene igle in kosa jih je z lahkoto razrezala. Mož smrti je pokimal in se nameril, da poišče ženo smrt.

Žena smrti je stala ob odprtem oknu krčme in gledala iz noči v izbo. Prah je v debelih oblakih krožil nad mizami, ki so jih porinili k steni. Topotajoči fantje so vrteli v plesu razgreta dekleta in ob peči je igral slepec harmoniko.

Mož smrti je dregnil ženo smrti in rekel:

in pokopališče je bilo že prenapolnjeno.

V tej stiski je nekoč rekel prastar modrijan:

„Moža smrti nihče ne sreča, ali ženo smrti bi se dalo ujeti, ako se pusti neke obešeno perilo. Potem bi se moralo pri njej z dobrim ali grdim poizkusiti.“

Ta nasvet je ponesel veter skoro v vsako hišo. Neki fant in deklica, zaročenca, sta v noči ob polni luni napela med dva velika, votla javora vrv, obesila na njo perilo in se skрила v drevju.

Resnično jo je mož smrti prikosil mimo, a koj za njim je prišla žena smrt. Ko je videla perilo, katero je obsevala luna, je prišla k javoroma in prislona grablje na eno izmed dreves. Zdjajci jih zagradi ženin iz temne sence in ko se je vrnila s perilom od bližnjega ribnika, ni več našla svojega orodja. Brez grabelj pa ni imela več oblasti, razen tega sta jo slepila luna in belo platno.

Glasno je tožila v noč, a zaročenca sta se morala z vso silo premagovati, da se v svoji grozi nista izdala.

Mož smrti, ki je hipoma pogrešal izza sebe suho grabljenje, se je okrenil in slišal stokanje svoje žene. Šel je k javorjema in prisloni koso ob drugo deblo. Medtem ko sta preiskovala oba razsvetljena okolico, je prišla nevesta iz temne sence koso in jo potegnila v deblo. Tudi mož smrti je bil brez svojega kosnega orodja brez moči in mož in žena smrti sta stala neodločna v mesečini.

„Bova pač končala z delom“, reče mož smrti. „Nebo in pekli nama bosta že vrnila koso in grablje.“

Mož in žena smrti sta šla navzdol po trati in izginila po cesti v srebrni megli mesečine.

Ženin in nevesta sta stopila iz votlih javor-

jevih debel, odnesla v molčeči grozi koso in grablje k ribniku in ju vrgla v črno vodo.

Po brezštevilnih pogrebihi so končno zopet enkrat slavili poroko. A mizar je napravil iz ostankov desk za rakve zibelko.

TRDI OREHI — VESELI SMEHI

Les na les platno vmes, štiri duše pet tele, kaj je to?

Ribica lesena, skače smučice, plete mrežo, z njimi ribiča poveže?

Zvrhan koš ognjenih rož, v rokah zlat drži ga mož, sem ter tja ga maje, Bogu slavo daje.

ZA DOBRO VOLJO

Sodnik: „Torej priznali ste, da ste mu rokli, osel, bik, pes in krava, imate še kaj pripomniti?“

Obtoženeec: „Nič, mislim da je že to dovolj.“

CVETJE IN KLASJE

Andrej Einspieler / 1813—1888

Imenujemo ga očeta Koroških Slovencev, saj se je res briga za nas kakor dober oče za svoje otroke. Kot duhovnik, kot kulturni delavec, kot časnikar in politik je storil toliko za nas, da smo mu dolžni večno zahvalo.

Rodil se je Andrej Einspieler dne 13. novembra 1813 v Svečah v Rožu. Gimnazijo in bogoslovje je dovršil v Celovcu, kjer je imel za učitelje prof. Ahacelja in pozneje škofa Slomška. Leta 1837. je pel prvo mašo v svojem rojstnem kraju in je nato skoraj deset let kaplanoval na trinajstih krajih na Koroškem. Kot duhovnik je bil priljubljen pridigar, natančen, dobrodušen in popularen učitelj, v svoji službi bodisi v cerkvi ali izven cerkve, v spovednici ali ob bolniški postelji, vnet in neutrudljiv, proti vsakemu človeku prijazen in domač. Jeseni 1846 je nastopil službo drugega kaplana pri mestni župni cerkvi v Celovcu. Kmalu je dobil mesto kateheta in učitelja slovenščine na celovski realki. Ko je leta 1855. napravil izpit iz slovenščine pri znamenitem slavistu Francu Miklošiču je postal profesor in je to ostal skozi 30 let. V Celovcu se je ob Slomšku in Matiji Majarju tudi prav vzbudila njegova narodna zavest. Leta 1848. ga je že našlo kot zavednega Slovenca in tedanja doba je njegovo ljubezen do naroda še utrdila.

Vneto je zastopal Andrej Einspieler slovenske zahteve; v Janežičevi „Slovenski bčeli“ je objavil celo vrsto člankov ter se je posebno ogreval za slovensko šolo. Zato je tudi začel leta 1852. izdajati list „Solski prijatelj“, ki je po štirih letih dobil ime „Slovenski prijatelj“. List je skušal šolo v verskem in narodnem duhu uravnati in je prinašal mnogo lepega strokovnega šolskega gradiva. Izhajal je skozi 32 let.

Spomladi leta 1846. je postal Slomšek škof lavantinske škofije. Kot tak je videl še jasneje, kako so dobre knjige za ljudstvo potrebne. Stremel je za ustanovitvijo društva, ki bi za Slovence izdajalo po najnižji ceni najboljše knjige. Sprva je bila ustanovitev takega društva prepovedana. Leta 1851. je Slomšek v Celovcu pridobil Einspielerja in Antona Janežiča za to stvar. V „Slovenski bčeli“ so objavljivali navdušene pozive za ustanovitev društva in leto pozneje se je

ustanovitev res posrečila. Društvo je dobilo ime „Društvo sv. Mohorja“ in je začelo nabirati ude in pripravljati knjige za tisk. Za

predsednika je bil izvoljen Einspieler. Ze v prvih letih je društvo plodonosno delovalo. Leta 1860. sta ga pa Einspieler in Janežič preosnovala, postalo je cerkvena bratovščina, „družba“ organizirana po župnjah. Število članov je od 1116 leta 1860. poskočilo do 25.430 leta 1880. in leta 1910. doseglo 85.789 ter kmalu doseglo tudi stotisoče. — Andrej Einspieler je bil do svoje smrti podpredsednik in blagajnik Družbe sv. Mohorja in ima levji delež na njenem procvitu.

Tudi kot časnikar in politik je delal Einspieler neumorno za slovenski narod. Zastopal je težnje Slovencev „Notranje Avstrije“ (Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorske). Začel je leta 1861. izdajati list v nemškem jeziku „Stimmen aus Innerösterreich“ ter se potegoval za upeljavo slovenskega jezika v urade in šole v slovenskih krajih, zahteval, da znajo uradniki v slovenskih in nemških, krajih slovensko, objavljajo zakonov in odredbe tudi v slovenskem jeziku ter enakopravnost slovenskega jezika

v deželnem zboru. List je bil izborno urejen in iz njega so tudi Nemci lahko spoznali potrebe slovenskega ljudstva. Tako se je Einspieler pripravil za deželnega poslanca ter je bil leta 1863. v velikovškem okraju res izvoljen ter je tako postal prvi zastopnik Koroških Slovencev v deželnem zboru.

Kot poslanec je ostal zvest svojim načelom, svojemu programu. Preosnoval je svoj list „Stimme aus Innerösterreich“ v političen dnevnik, ki pa je maja 1863. prenehal izhajati. Leta 1865. je ustanovil časopis „Slovenec“ v Celovcu, ki je izhajal dvakrat, pozneje trikrat na teden do 1867. To je bilo politično glasilo Slovencev v materinskem jeziku. Istega leta je izdal tudi „Politični katekizem za Slovence“, izvrstno knjigo za naše ljudstvo, ki še ni bilo dovolj poučeno v državljskih pravicah. V premnogih shodih in taborih je z lepimi govori vzbujal narodno zavest ljudstva. V nemških listih „Draupost“, „Kärntner Blatt“ in „Kärntner Stimmen“ se je zopet in zopet zavzemal za pravice Slovencev. Zadnjič je bil leta 1880. izvoljen v deželni zbor, in je z mladeniško ognjevitostjo očital liberalni stranki krivice, katere si je nakopala glede ljudskih sol med koroškimi Slovenci. Za slovenske kmete je leta 1882. začel izdajati dvakrat na mesec „Mir“, ki je bil jako poljubno pisan. Einspieler je obžaloval, da takega časopisa ni izdajal že prej, kajti šele po „Miru“ je politična zavednost prodirala polagoma med vse Slovence na Koroškem.

Po tridesetletnem službovanju na realki je stopil leta 1882. v pokoj. Začel mu je pešati vid. Dne 21. avgusta 1887 je v svoji rojstni fari, v Svečah v Rožu, slavlil svojo zlato mašo. To je bil narodni praznik za Koroške Slovence, ki so prišli v velikih množicah, da proslavijo svojega buditelja in voditelja. A prišli so tudi zastopniki vseh Slovencev in tudi Nemci so se ga častno spomnili.

Umrli je dne 16. januarja 1888, objokovan od naroda. — Mohorjeva družba je prevzela na svoj račun stroške pogreba njenega ustanovitelja, prvega predsednika, tedanjega podpredsednika in blagajnika. Pokopali so ga na šentrupertske pokopališču ter postavili tam lep spomenik, še lepši in trajnejši spomenik pa si je postavil v srcu naroda Andrej Einspieler sam s svojim življenjem in svojim delom. **Bösendorfer.**

Toda le za hip. Njegova nepokvarjena notranjost mu ni dala dolgo jokati.

Tesnobno mu je postalo v koči, zato se je opravičil ven v večerno prirodo. Sonce je ravno zahajalo. Njegovi žarki so še poljubljali planine, a zelene doline so že ležale v senci. Ni se moglo ločiti od gorskega kraja, od te vzvišene lepote kakor da se poslavlja za vedno in ne le za kratko opojno poletno noč.

Drežček se je ustavil ob obrežju reke in se vsedel v mehko travo. Svoj pogled je potopil v bistre valove. Odlomil je vrbovo vejico in jo vrgel v sredo reke. Valovi so se bliskovito odnesli. Do kje bo neki priplaval, si je mislil, mogoče jo bo nekje, daleč proč od njegove domačije, našel drugi deček. V Drežčkovi notranjosti se je nenadoma porodila čudovita misel. Globoko zatopljen, je opazoval rečno strujo. Kako silna je moč prirode! Kdo bi mogel deroči reki zaustaviti tok? Ko bi človek mogel izrabiti vse te sile sebi v prid! V tem trenutku je začutil neizmerno hrepenenje po širnem svetu, po zanosti in učenosti...

Minila so leta. Drežček je bil že davno z doma. V mestu se je učil za mehanika. Mati je garala noč in dan, da ga je lahko oskrbela. Bil je zelo priden in marljiv; mojster ga je nadvse vzljubil. Drežček ni pozabil svoje vzgoje, vedel je, kaj dolguje materi. Toda njegovo delo ni zadovoljevalo njegovega duha... Ta je bil presilen, zato je hotel več. In tako se je zgodilo, da je Drežček podnevi delal v delavnici, a ponoči se učil v svoji skromni sobici. Tehnika — že ko je bil majhen deček, mu je ta beseda pomenila obširni svet, poln skrivnosti in vabljalivosti. Sedaj, ko je napravil prve korake v to kraljestvo znanosti, ko so mu z vsakim dnevom postajale jasne stvari, o katerih je včasih razmišljal le z bolešno željo, sedaj je bil Drežček na višku svoje sreče. Bolj kot misel, da se bo morda nekoč vrnil domov kot učen mož, v zavist vsem, ki so ga nekaj zaničevali, ga je razveseljevalo spoznavanje tajnosti prirodnih sil.

Toda tudi najbolj zdravo telo in duh ima le gotovo mero energije. Izsiliti ni mogoče ničesar, drugače odpove sta oba. Drežčkov mojster se je čutil, da je deček zadnje čase vedno tako bled in zamišljen. Včasih je celo preslišal, kadar mu je kaj ukazal. Da ni mogoče bolan ali morda lačen, si je mislil vrli mož, ter od tega časa vedno delil svojo malico z njim. Drežček je vidno hujšal. Ko se je nekega dne ubožec opotekal pred strožnico, se je mojstru zasmilil v srce in sklenil je, da ga pošlje domov na deželo, da si opomore. Ni hotel izgubiti tako dobrega učenca. Hotel ga je obdržati tudi kot pomočnika, ko bo napravil izkušnje.

Kdo je bil srečnejši od Drežčka, ko je stopal z majhnim kovčkom proti kolodvoru. Domov, to bo mati veselja — Tovarniške sirene so zatulile po mestu. Srečaval je delavce in uradnike, ki so hiteli v službo. Vsa v svoje misli zatopljen, vsak z drugim ciljem pred očmi. Blatne ulice so bile polne voz in avtomobilov v tem meglenem jutru. In tam daleč je njegov dom na prosojnem hričku. Tam je morda sonce že prepodilo meglo in sije v vsej svoji pestrosti. V Drežčku je vzplalo goreče hrepenenje po širnih planjavah, po modrem nebu.

Bila je temna noč, ko je Drežček prispel nazaj v mesto. Cestne svetilke so le s težavo premagovale vlažno temačnost. Zaskrbljen je stopal po trdem tlaku; njegovi koraki so samotno odmevali. Le tu in tam je še srečel ljudi, ki so se vračali s poznega dela ali zabavišč. Otožno je začutil, da se je zopet pričelo staro življenje, polno grenkobe, truda in skrbi.

Toda ko je stopil v svojo sobico, je zastrmel od začudenja. Vse tako lepo urejeno, tla počedena, stene pobeljene — v pečici je živahno prasketalo — na mizi šopek poznega cvetja... Njegove knjige lepo razvrščene na polici. — Kdo neki je bil v njegovi sobi, saj je vendar izročil ključ mojstru. Drežček je omahnil v stol. Moj Bog, vse je preč! Če je bil mojster v njegovi sobi, je tudi odkril, zakaj je Drežček tako utrujen pri delu. Ne bo ga več maral vzeti v učenje, pisal bo materi očitajoča pisma in... Oh, kakaj sem tako nesrečen, je obupaval.

Iz tega težkega razmišljanja ga je zdrnila Rezika, mojstrova edinka. Prinesla mu je tople večerje. Torej ona je bila tista, ki je tako lepo uredila njegovo sobo. Niti zahvaliti se ji ni mogel v svojem strahu, le boječe je dvignil pogled. Razumela ga je.

„Ne boj se Drežček! Vse bo dobro. Moj oče je izvedel za tvojo nadarjenost in tvoj cilj. Bil je nekoliko užaljen, da mu nisi nikdar zaupal tvojih teženj. Mogoče bi ti bil prihranil marsikakšno trpko uro. Toda sklenil je, da ti pomaga. Ne bo ti treba več delati v delavnici, le uči se in nadaljuj to; kar si pričel v največji bedi. Moj oče bo oskrbel vse drugo“, je dejala z zvonkim glasom in odbrzela po stopnicah.

Ali je vse to res, ali sanja? Odkod nena doma vsa ta sreča? Oni nekoč zaničevani pastirček je začel med tako dobre ljudi in sme iti po poti znanosti, po kateri je želel odkar je na svetu! Ni mogel zaspati od radostnega razburjenja. Proti nebu je poslal topel vzdih, ki je bil obenem zahvala in obljuba. **Sonja.**

Lažnjiva pravljica

V rodovitni dolini, kjer je na prisojnih stenah zorela trta, je stal kmečki dvor. Kdor je hotel obiti plotove, ki so bili postavljeni okoli njiv in travnikov, se je vrnil kot prastar sivolas mož, ako je odšel kot mladenič. Poleti so se krave pasle po planinah, a planšar in planšarica sta molzla noč in dan vedno polna vimena.

Mleko je teklo v dolino iz ribnika, po katerem je veslal hlapec v čolnu in posnemal smetano. Sodi s smetano so se valili s še višje gore na planino in ko so prispeli tja, je bila smetana izmetena. Kosi surovega masla so polzeli preko lesenega žleba k dvoru v dolini.

Mnogo potnikov je prihajalo na ta dvor in vodili so jih v veliko sobo, v kateri se je komaj videlo od ene stene do druge. Kmet jih je bogato pogostil z rženim kruhom, prekajenim mesom in moštom, se vsedel k njim in jih povpraševal po širokem svetu. Hvaležni gostje so pripovedovali, ali končno so le vse sporočili. Ker pa so ljudje le še vedno več hoteli vedeti, gostje sami pa niso hoteli molčati in biti nevhvaležni, so pričeli lagati, da so pokali trami na stropu.

Tedaj pride nekega večera na kmetijo star mož. Nameraval je sledečega dne odpotovati dalje preko treh gor v dolino na oni strani in prosil je prenočišča. Gostoljubno so ga odvedli v kamro. Predno so šli spat, so se vsedli kmet in služinčad k njemu, da čujejo, kaj se je po svetu vse dogodilo. Dolgo je pripovedoval, ali končno je vstal in dejal:

„Sedaj pa ne vem nič več povedati.“

Zgnetli so se okrog njega in prosili, naj še ne konča.

„Nisem več videl in več slišal“, jim je odgovoril.

„Kaj počnejo ljudje v svetu?“ vpraša kmet. „Prepirajo se in prepeajo, zapravljajo in varajo“, odgovori popotnik.

Postalo je tiho v izbi

„Kaj ne veste veselo lagati?“ je moledovala ena izmed deklet.

„Ne tega pa ne znam.“

Tedaj je ugasnila luč v izbi in skozi noč je zagrmelo. Popotnik je čutil, kako mu veje hladni veter preko lica. Odprl je oči in videl sijati zvezde skozi goste iglevje. Ležal je pod veliko smreko in zdelo se mu je, da je sanjal o lepem kmečkem dvoru. **P.**

Naprej za ciljem!

Ne joči, če svet ti ni naklonjen! Pogled obračaj navzgor k svetli luči — in vse življenje ti bo zarja jutranja...

„Kako bi mu jo neki danes zagodli, temu prismojnjenu bajtarju. Vse smo že poizkusili, da bi ga ujezili, toda to revše se vedno le dobrohotno smehlja. Zoper pa je že zato, ker si toliko prizadeva v šoli in hoče biti vedno prvi v znanju. Vsem že preseda, ker nam ga učitelj in starši vedno stavijo za vzgled. Danes pa moramo podvzeti nekaj, da mu pristrizemo krila.“

Tako so se dogovarjali paglavci na paši. Vedeli so, da mora Drežček kmalu priti s svojo suhljato Lisko. Dober dečko je bil ta Drežček, mogoče boljši od vseh, in prav radi tega so ga črtili. Učil se je pridno, vodil kravico na pašo ter pomagal materi. Prezgoda je spoznal grenkobo življenja. Nikdar ni gledal očku v mile oči, kajti ta je padel v vojni predno se je Drežček rodil.

Živina se je mirno pasla po sončni rebri; ni ji bilo mar, kaj se zgovarjajo pastirji, saj žival ne pozna zlobe. Drežček se je že prikazal na oddaljeni cesti. Lisko je vodil na vrvi ter si veselo požvižgaval pesmico. Kako tudi nel Danes je prekrasen dan. Nobena meglica se ne sme prikazati na nebu, kajti takoj jo razptopi moč sončnega zlata, kakor pravi narodna pesem. Dobra živalica se bo napasila po mili volji ter dala mnogo mleka. Mamica bo vesela in bo Drežčka zvečer toplo pogledala. Ta dobra, uboga mamica! Drežček še ni bil odrasel, da, bil je še skoraj otrok, toda čutil je, da mati v duši zelo trpi. Mnogokrat je opazil, kako si je v naglici otrla solze s predpasnikom, kadar je zvečer priuhal s pašo. Ni hotela, da bi sinko, ves razigran, vedel za njeno bol. Toda on je slutil, zato je skušal storiti vse, da bi razjasnil njeno obličje vsaj za hip.

„Ali ga vidiš, bajtarja, že gre“, je dejal Joško, sin bogatega kmeta.

„Danes si ga bomo pošteno privoščili“, se je zlobno muzal zavajeni gostilničarjev Tonček.

„Veste kaj, tovariši“, se je oglasil sosedov Mihec, „igrajmo se danes roparje. Tistale košata vrba naj bo bogato posestvo. Drežčka bomo postavili za gospodarja. To se mu bo

imenitno zdelo. Nato bomo posestvo napadli z vseh strani ter zvezali Drežčka. Medtem pa boš ti Joško odgnal njegovo kravo na županovo njivo. — Kakor so se domenili, tako so tudi storili.

Drežček je bil ves vesel, da so njegovi tovariši danes tako prijazni z njim. Z veseljem je privolil v igro, se pustil napasti in zvezati. Joško je odgnal Lisko, Mihec pa je s hriba opazoval, kdaj se bo pojavil razjarjeni župan. Drežček je nenaadoma zaslišal žvižg. To je bilo znamenje za Tončka, da je treba hitro razvezati napadenca.

„Smentana svojat, jaz ti že pokažem. Pobil bom žival“, je Drežček zaslišal iz daljave. Kaj bi to moglo biti? „Hiti, Drežček, hiti“, je škodoželjno zaklical Tonček, „tvoja krava je odšla med igro v županovo žito. Tepen boš“, je še pristavil, toda Drežček ga ni več slišal, kajti že je drvel, kar so ga nesle noge, da bi pregnal Lisko in se opravičil pred županom.

„Aha, ti si nepridiprav! Ti razcapanec umazan! Ali misliš, da sem za vas bajtarje sejal in se trudil. Glej si ga no, en sam rep imaš in še na tega ne moreš paziti, lenoba grda“ je rohnal župan, ves rdeč od razburjenja, in neusmiljeno zgrabil dečka za ušesa.

„Nikarte stric, oh boli... lepo vas prosim, pustite me, povrnili vam bomo škodo“, je zdihoval ubogi deček.

„Marš domov sedaj. Tvoja mati se ima zvečer zlagati pri meni. Ji bom že povedal kakšno zalogo je vzgojila. V mesto naj te pošlje služiti. — Če mi bo ugovarjala, vaju bom izgnal iz moje občine.“

Drežček bi se bil najrajši vdrl v zemljo, ko se je bližal hiši. Kako naj materi vse razodene. Saj vendar ni ničesar kriv. Toda v svoji dobrodušnosti ni hotel zatožiti tovarišev. Ni se bal udarcev, o ne. Mnogo bolj ga je bolelo, da se bo mati morala jeziti nad njim.

Ni ga tepla, ko ji je razložil, kaj se je zgodilo. Le otožno ga je pogledala ter se odpravila k županu. Drežčka je zapekla v dušo tolika zloba njegovih tovarišev. Zakaj? Zato, ker je sirota, ga zaničujejo. Očeta nima, da bi ga branil s svojo močno roko, zato si vse dovoljujejo z njim. Oči so mu zalile solze.

Slovenska pesem — na dan!

Človeško srce je podobno drobni školjki na dnu morja. Skoznjó se prelivajo valovi in tokovi neskončnega vodovja in v njeni notranjščini se polagoma nabirajo v drobčenih kristalčkih dragocene snovi širnih oceanov. Kadar školjka odpre svoj okameneli oklep, se zaleskečajo biseri v njenem ostrju.

Tako so tudi v človeškem srcu skriti biseri, ki so se v njem nabirali od zorne mladosti naprej: od prvih besed in naukov ljubeče matere preko zakladov verskega in narodnega bogastva do žlahtnih kristalov prestanega trpljenja in spoznanja, ki so ga v srcu zapustili valovi življenja. Ni ga človeškega srca, ki bi v njem neke na dnu ne bilo skritih vsaj nekaj dragocenih biserov — čeprav se nam pri marsikaterem človeku danes zdi, da je njegovo srce do vrha napolnjeno s samim gnevom, sovraštvom in zločinstvom.

Naša srca so se v težkih dneh prestalega gorja navadila ostajati zaprta. Pot do skrite kamrice v njih je postala dolga in težavna, ključa do biserov ni bilo. In sedaj hodimo — celo sinovi iste narodne družine — drug mimo drugega skoraj kakor tujci; srca s svojimi zakladi so zaprta. V hudih časih smo pozabili, da imamo zlat ključ — naše pesem.

Ni je nobene panoge narodne umetnosti, ki bi na človekovo srce tako silno vplivala, kakor je narodna pesem. Pa naj bo ta pesem posvetne ali nabožne vsebine. Le vprašajte naše Primorce, kdaj in kateri ukrep nasilnih tujih oblastnikov jih je zadel najbolj v sredo srca! Ko so jim prepovedali v cerkvi in v dvorani in na vasi slovensko pesem. In kdaj je slovensko ljudstvo na Koroškem doželo največjo notranjo bolečino? Ko so mu nacistični samodržci izgnali slovensko pesem iz cerkve in celo iz domače hiše. Ko je zamrla pod cerkvenim obokom zadnja melodija slovenske cerkvene pesmi in ko so onemili poslednji zvoki naše lepe popevke na vasi, smo se s strahom zavedeli: sedaj so nam vzeli vse...

In od tistega časa so se srca zaprla s sedmerimi pečati in vse lepo v njih je ostalo zakrito, kakor da bi bilo vse prazno.

Mi pa vemo, da ni tako. Poiškati je treba samo zlati ključ, da se odpro naša srca, pa si bomo postali spet dragi bratje in sestre med seboj, kakor nekoč. Priklicati moramo v cerkev, v šolo, na vas in pod skromne krove vaških hiš slovensko pesem v vsej njeni prečudni lepoti, in to povsod, kjer še utripljejo slovenska srca. Priključimo jo brez strahu in brez sramu! Nasilniki, ki so nam jo bili ozrli, so propadli in se jih ni treba nikomur bati; naša pesem na Koroškem — in posebno na Koroškem — je pa tako lepa, da smo nanjo lahko samo ponosni.

Zato kličemo vsem Slovencem po Koroškem: **Na dan, na plan s slovensko pesmijo!**

Po mnogih cerkvah se že razlega naše petje. Tako je prav, zakaj s pesmijo najlepše častimo Boga in Marijo. Naj zadoni slovenska pesem tudi po slovenskih vaseh in po hišah! Spoznali bomo kako blaženo moč ima v sebi in kako odpira srca, da prihajajo iz njih na dan doslej skriti biseri, po katerih smo dolga leta hrepeneli. Naj se razlega naša pesem zlasti po šolskih sobah in pri šolskih mašah. Lepšega naša mladini poleg vere v Boga ne moremo dati kakor slovensko pesem. Dokler bo v bodočih rodovih živele ona, slovenski rod na Koroškem ne bo umrl. Nočemo umreti — zato gojimo našo narodno pesem kakor največji zaklad!

Dr. Ludovik Puš.

Na perolih bencina

Idor hoče biti sprejet med tiste, ki znajo voziti avto, mora prebiti izkušnjo. In ta izkušnja ni kar si boji — državna je! Kaj bo torej človek storil? Sel bo ter se vpi-sal v avtovozno šolo.

Glejte, tudi jaz, ki sem ženska, sem se želela priučiti tej spretnosti, in to kar pozimi. V splošnem so ženske dokaj rahlo-čutne in zato jih bode nevarnost kaj kmalu v oči. Ali se za nevarnost tudi kaj menijo, to je zadeva zase.

Tako je prišlo, da se je moje vožarjenje z avtom začelo z „zavratnim umorom“. Kakor je moj vozaški učitelj nekam hudomušno pripomnil, sem motor „zadavila“. Ko je to ugotovil, si spočetka nisem vedela nič pravega predstavljati. Ali vendar, nekaj je bilo le drugače: brnenje pod mojimi nogami je bilo hipoma umolknilo. To je bilo, kakor

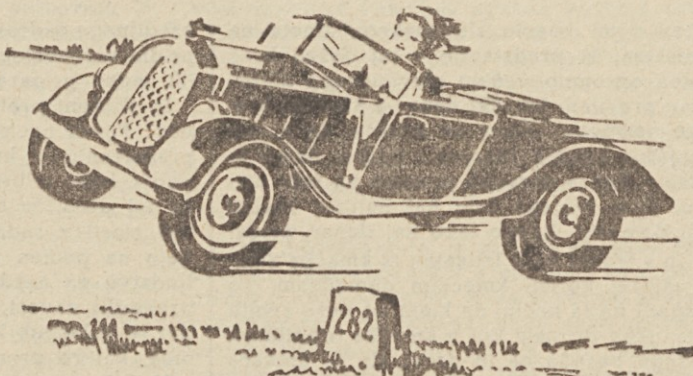
da motor zadržuje sapo, hoteč s tem naznačiti, kaj si o meni misli. Pa že je moj učitelj pritisnil na sprožilni gumb — začela se je druga kitica motorjevega speva. To in ono mi je velel učitelj, naj storim, in res sem vse izvršila po predpisih, niti prav ne vedoč, kaj vse sprožujem s svojimi prijemi in prestopi. Kakor po čudežu je voz gibko tekel. Sicer bi naju mogel dohiteti že samosrajnik, ali vendar — gibalo se je naše vozilo. Še ni hotelo biti konec prijemov. Nenadoma sem začula škripanje zobčastih koles — ubogega učitelja je malone pripravilo ob sluh. Strahoma sem pritegnila kolena k sebi, izpustila sem krmilo, voz se je sunkoma zaganjal zdaj naprej zdaj nazaj — in že smo vsi skupaj stali kakor pribiti. Ljubka idila miru bi to bila, da se le ni zgodilo ravno na eni izmed najprometnejših ulic Celovca.

Tedaj se učitelj usede za krmilo in kakor bi pihnil naju spravi na širno deželno cesto tam neke pod Križno goro, kjer ni prometa, kjer ne rastejo iz tal drogovit ulične razsvetljave in kjer se zdi, da so drevesa bolj iz gumilastike. Tam te tudi ne strašijo nikakršni prometni znaki, le kaka kotanja, kak jarek morda preži. Toda kaj, to ti vendar ne more do živega — ta bi bila lepa!

V takšnem okolju, torej, levo „gumasta drevesa“, desno Maierjev ribnik, sem se učila voziti. Presneto sitno je bilo spočetka. Istočasno vplivati na motorček z rokami in nogami ni špas.

Noge, ki ti v vsakdanjem življenju tekó kar same od sebe, se ob motorju spremenijo v zavedna in misleča bitja. Uravnavajo zavore, urejujejo dovoz plina, spričo nadadnih ovir udarijo krepko na tla, kakor bi hotele vozilu preluknjati dno, a že hip nato se ti plazijo gibko čez plinovzvod, kakor da bi božale nekaj ljubkega. Prehod med božanjem in brcanjem se izvrši včasih bliskovito naglo. Med vsem tem dejanjem ti roke vse prej kakor mirujejo. Vrtijo krmilo z neko vdanostjo in obenem z naporom, kakor bi na njem visela usoda oceanskega parnika. Na-pravo za signale sprožiš električno, za kar zadostuje gib s prstom. Pogonski vzvod se

ti prižema k desni nogi ter te opominja, da ga ne gre smatrati zgolj za okras. Ravnaj z njim milo, ne sunkovito, dasi je iz jekla pa bi prenesel marsikatero krepko potezo. Kar sproži, so zobčasta kolesa in kolesca notri v stroju, in ta so kaj občutljiva. Primi napak, pa ti bo zaječalo. Obvladovati vse te gibe in prijeme, ne da bi nastalo preveč šundra, to je vozačeva umetnost. Preiti s

hitrosti v drugo tako tiho, da bi pešci slišali prej miško kakor voz, to je nekaj, česar vsak ne zna. So taki, ki se tega uče vse življenje, a se ne nauče.

Moj učitelj, ki moram o njem reči, da je dokaj resnoben mož, mi je na uho zaupal, da so najhitrejši možje, ki zavzemajo v življenju najvišja mesta, največje nerode, če sedajo k motorju. Mar je to le tolažba, ki z njo spretni učitelj doseže, da mu začetniki vztrajajo pri tečaju?

Vprašala sem: „Kako to, da se gospodje tako zlahka nauče voziti?“ Učitelj me je opazil očitačim pogledom. Ni manjkalo namreč dosti, pa bi bila trčila z vozom, ki je prečkal cesto.

Na srečo mi je noga pritisnila na pravi vzvod — kar je pri začetnikih dostikrat le zadeva naključja in sreče. Nastala je čudna slika. Oba voza sta se s svojimi svetilkami spogledovala kakor dva vola. „Ne vsak, ki voza, vozi dobro“, je dejal moj častiti učitelj, „a mnogi, ki sede spredaj v avtu, menijo, da ga seveda obvladujejo.“

Tri tedne poslušaj zvečer predavanja o motorju, o tehniki vobče, o prometnih predpisih. Pa tudi to hitro mine. In zdaj povejte, ali se je tudi vas lotilo veselje, da bi se učili vozaške umetnosti? Vedite, za to je predvsem treba izjave delodajalca, češ, da mora ta in ta njegov uslužbenec nujno znati krmariti avto. Potem šele se ti odpro duri v Gresslovo šolo. Ko si pa izpit napravil, lahko še isti dan prejmeš vozaško izkaznico; Ali potem stopiš k zavarovalnici ter si zavaruješ življenje, je tvoja zadeva. **A. Pajank.**

ZRNA

Slovec nam pravi

„Vrli Slovenci, ne pozabite, da ste sinovi matere Slave; naj vam bo drago materino blago; sveta vera in pa beseda materina. Prava vera bodi vam luč, materin jezik bodi vam ključ, do zveličanske narodne omike.“ „Domovina je naša ljuba mati. Med vsemi jeziki mora Slovencem naš materni jezik najdražji biti. Beseda materina je vseh dobrot največja dobrot.“

BELE BREZE...

Bele breze so se ogulile, pestre barve so se potajile, žalostno mrč cvetke v rosní travi, čujejo se zadnjih ptic selilk pozdravi.

Vse doline so z meglo se napolnile, gore v prvi sneg so se zavile. Kakor slep postopam po naravi, nič od hladnih sanj ni v moji glavi.

Megla v drobcih name se obeša, poln že pronicujoče sem mrzloti; ah, jaz sončne si želim gorkote.

Pa če sonce bi telo mi grelo, kaj srce bi od tegá imelo, ko toplote njene — bolj in bolj pogreša. **Vider Ciril.**

Presenečenje ob sveči

Gospod Pavel Močnik stanuje v predmestju. Prej so mu bila stanovanja v mestu predraga, a danes, ko cela kopica otrok večkrat postavi vse stanovanje na glavo, se počuti dobro tudi tukaj na robu mesta. — Nekoliko manj njegova boljša polovica. Vsled tega vedno godrnja. Toda gospod Močnik jo vselej zavrne z besedami: „Ampak kdo neki se bo sedaj selil v mesto, kjer je zrak tako slab. Bodi vesela, ženka, da lahko tukaj užiješ nekoliko kmečke idile.“ — Toda ta kmečka idila ne napravljajo nobenega vtisa na gospo Močnikovo, njej gre le za novice. In teh tukaj res ni veliko; ker je edini vir novic mlekarnica, ki pa vse prepozno izve. Tako najde gospa Močnikova vedno dovolj dokazov, da postavlja malo-meščansko življenje v slabo luč. — Zadnjič zopet!

V zadnjih dnevih se je namreč večkrat pripetilo, da je bila električna razsvetljava prekinjena za nekaj minut, kar je bilo, kot je mlekarnica zvedela iz najbolj zanesljivega vira, vzrok preobremenjenosti elektrarne. — Nekega večera torej, ravno so se hoteli udobno vsteti k okusni večerji, je nenadoma — tak — ugasnila luč. „Proketo, kam neki si dala sveče?“ je bilo slišati jezen glas gospoda Močnika in „Au, moja noga, uh, mama, jo!“ je kričal mali Miro. Tam iz kota vpilje gospodinja: „Boš pustil rezance na miru, paglavec“ in „Au, au, saj se niti dotaknil nisem rezancev, to je bila vendar Irma“ je odvrnil otrok. — Nenadoma je potrkalo na vrata. Gospod Močnik je zaklical „Naprej“ in v temi je nekdo boječe pozdravil: „Dober večer želim.“ Zaman so iskali sveče, da bi spoznali obisk. Gospod Močnik je otipal v temi veliko moško postavbo in vprašal, česa neki želi ter pristavil krepko kletvico nad elektrarno. Vse je le napeto prisluškovalo, nihče ni zinil besede, le s štedilnika je bilo slišati lahno poskakovanje pokrovice nad loncem kjer so se kuhali rezanci. — Tujec se ni dal spoznati, bil je nekoliko v zadregi ter hotel končno z „lahko noč“ zopet skozi vrata. Toda gospod Močnik je posegel vmes ter izsilil spoznanje prišleca, ki je skoraj z jokajočim glasom izjecljal: „Ah, prosim, hotel sem samo predložiti račun za luč.“ — Kar se zasveti slabotna svečka in gospa Močnik se razveseli: „Na, vidiš Pavel, to je predmetel! V mestu imajo ljudje vedno luč, pri nas pa ne gori in povrh moramo še plačati. Prihodnji mesec se bomo preselili pa amen.“ Gospa Močnik je še govorila a v slabotnem siju svečke je bilo videti njenega soproga, ki je s povešeno glavo stal ob oknu.

(Nadaljevanje.)

Ves teden je bilo nekam klaverno vreme. Saj ni deževalo, lepo pa tudi ni bilo. Megla se je vlekla nad dolino. Včasih je po malem pršilo, da je bil površnik kar vlažen, če si imel kaj opravka zunaj, včasih pa se je megla le nekoliko dvignila. Tako so imeli ljudje med tednom dovolj časa ne samo za pogovore o dnevnih dogodkih in zanimivostih, ampak tudi za razmišljanje o nedeljskem razgovoru.

Takrat je bila županova izba nekam slovesno prirejena. Na steni je visela okrušena slika umeščanja na Gosposvetskem polju, na drugi steni pa je bil velik zomljevid južne in vzhodne Evrope.

Ko so se ljudje po večernicah nabrali v sobi in se malo pomirili, je prišel župan Martin: „Prejšnjo nedeljo smo se nekoliko porazgovorili o načelih, na katerih naj bi narodni organizirali svoje medsebojne sožitje. Danes nam bo pa naš študent Lojze, ki nas je čez nedeljo obiskal, da se malo otrese mestnega prahu in si malo želodec podpre, nakazal, kakšna je naloga našega naroda v tej družini velikih in malih narodov. Za uvod

nam bo upravitelj Lenka recitirala Prešernovo „Zdravico“.

Se so donele poslušalcem po ušesih besede velikega slovenskega pesnika, rojenega onstran Karavank, ki je slovensko književnost dvignil tako visoko, da se je brez sramu lahko postavila v iste vrste s poezijo drugih narodov:

„Živé naj vsi naródi,
ki hrepene dočakat' dan,
ko, koder sonce hodi,
prepir iz svéta bo pregnan,
ko rojak
prost bo vsak,
ne vrag, ne sosed bo mejak!“

ko je stopil Lojze k zemljevidu in pričel:

„Približno sto let je minulo, kar je Prešeren zapisal to še danes neuresničeno željo, da bi tako med sosedi kot med narodi izginil vsak prepir. To bo šele takrat mogoče, ko bo vsak posameznik, pa tudi vsak narod spoznal, kaj je njegova naloga na svetu in ne bo več poželjivo škilil na sosedom vrt, ne hlepel po tuji zemlji. Pred nekaj dnevi

nam je razlagal neki profesor na graškem vseučilišču, da mora vsak posameznik, pa tudi vsak narod najti svojo lastno pot, ki odgovarja njegovim sposobnostim in okoliščinam, v katerih živi. Ni dobro če samega sebe podcenjuje, ker tako ne bo izpolnil svoje naloge, seveda pa tudi na dobro, če svoje sposobnosti precenjuje. Povedal nam je tudi primer. Nemški narod je precenil svoje sposobnosti, hotel si je podrediti sosednje narode, postavil je teorijo o več vredni nordijski rasi in o nemškem narodu, ki je rojen za gospodarja sveta. Zato je tudi polom doživel. Premislimo torej nekoliko, kakšno nalogo v družini narodov ima naš narod, ki se je v šestem stoletju naselil v krajih, kjer biva sedaj, pa še mnogo višje na sever, vzhod in zahod. V 9. stoletju je obsegalo slovensko ozemlje približno 70.000 kvadratnih km in se je raztezalo od Tagliamonta in Istre do Blatnega jezera, od Tržaškega zaliva do Visokih Tur ter do Donave pri Linzu ter Dunaju. V teku stoletij se je naša narodnostna meja zaradi redke naseljenosti, neugodnih političnih razmer ter zavestnega ponemčevanja močno pomaknila proti jugu. Toda enega ne smemo pozabiti: na zemlji kjer živimo danes, predstavljamo sicer tudi prisiljeno, vendar v primeri z drugimi sedanjimi narodi prvotno prebivalstvo. Zemljo, ki jo danes s plugom prevrača naš kmet, so obdelovali naši predniki že stoletja in stoletja. S tem gruntom smo zrastle, z delom, z lastnim znojem in žulji smo si to zemljo prislužili.

Naš narodni grunt leži v zaledju Tržaškega zaliva ter predstavlja izrazite prehodne ozemlje. Skoraj vse poti med Srednjo Evropo, Podonavjem in Balkanom vodijo preko slovenskega ozemlja, prav tako tudi med Apeninskim polotokom, Padovo nižino, Podonavjem ter Balkanom. Tudi pot iz zapadne

Evrope v južno vzhodno Evropo pelje preko slovenske zemlje. Zato je tudi „Simplon Orient Express“ vozil preko Slovenije.“ je pripomnil Sivankar.

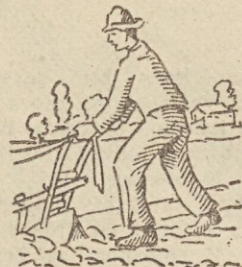
Lojze je nadaljeval: „Na našem narodem gruntu se stikajo tri velike narodne skupine: Slovani, Romani in Germani. Leta 1919. je pisala „Balkanska revija“ v Londonu: „V tem zapadnem delu Koroške, ki predstavlja edino mesto v Evropi, kjer se stikajo romanska, germanska in slovenska rasa, so zgradili Slovenci čudovito svetišče (Sv. Višarje) vrh 5500 m visoke gore.“

Te posredovalne naloge našega grunta se moramo vedno dobro zavedati. Ne smemo se zapirati ne v gospodarskem ne v kulturnem oziru, ne graditi umetnih plotov. Posredovati moramo gospodarske dobrine, ki bodo uporabljale naše prometne žile, posredovati pa moramo tudi kulturo med našimi sosedi — Italijani, Nemci, Madžari in ostalimi južnimi in zapadnimi Slovani — Hrvati, Srbi, Bolgari, Slovaki Čehi. Vendar moramo biti pri tem budno na straži, da nam kramarji ne bodo pokvarili lastne narodne kulture. Mi imamo svojo kulturo, svoj slovenski način gledanja na svet in življenje in to samostalno kulturo moramo ohraniti, jo še poglobiti ter razširiti tako da bo postala zavestna duševna last vsakega posameznega člana našega naroda.“

„Ne smemo pa tudi pozabiti, da je še nekaj značilno za našo zemljo“, je dopolnil učitelj Vinko. „Če se malo ozremo po zemljevidu, vidimo, da so na tem majhnem koščku združene vse naravne krasote — od s snegom pokritih vrhov in skalnatih grebenov z narcisami pobeljenih planin, do gorskih jezer in jezer med gozdovi, rodovitnih ravnin in v soncu se kopajočih vinskih gorov do morske obale.“

KOROŠKI GOSPODAR

Pomen in moč kreditnega združništva

„Denar — svetá vladar“, veli slovenski pregovor in ima veliko resnice v sebi. Če se spomnimo na našo ugotovitev v članku „Gospodarska neodvisnost kmeta“, da je gospodarstvo važna osnova za domala ves ostali razvoj in napredek posameznika, stanov in naroda, ter če pomislimo, kako važno, naravnost nenadomestljivo vlogo igra v gospodarstvu denar — ali z drugo besedo: kredit — bomo šele povsem na jasnem, da je gospodarjenje z denarjem temeljnega pomena za vsestranski razvoj in napredek vsake domačije, vsakega gospodarskega stanu in celotnega naroda. Denar je v gospodarskem življenju, kar je kri v življenju telesa: pravilno zbiranje, reden obtok in nemoteno vračanje denarja pomeni v gospodarstvu isto, kar redno in pravilno pretakanje krvi po telesu.

Če kri v kakšnem udu zastane, ud ohromi in preneha delovati; zaradi bolezni enega uda pa navadno bolj ali manj nevarno zboli vse telo. Podobno je pri denarju. Če se denarni obtok v večjem obsegu ustavi, začne hrometi vse gospodarstvo. Zaprmo vse posojilnice in druge denarne zapovede, pa bomo videli, kaj bo z gospodarstvom že na kmetih, kaj šele v trgovini, obrti in industriji!

Danes, ko je zaradi povojnih razmer denarja skoro povsod dovolj, pozabljamo ceniti vrednost in pomen pravilnega ravnanja z njim. Toda sedanje stanje je izredno in nenormalno. Zato pa ni nič manj resnična trditev, da je prav urejeno denarstvo mozeg gospodarskega življenja.

Pred očmi imamo slovenskega kmeta na Koroškem, ki predstavlja v tej deželi brez dvoma ogromno večino slovenskega življa. In mu pravimo: **kmečki denar v kmečke kreditne ustanove!** Nikar ne mislite, da s tem uganjamo kakšno razredno borbo. Samo to hočemo, kar je naravno in samo po sebi umljivo. Znoj tvojega čela naj najprej koristi tvoji domačiji. Ravno tako naj denar, prigan in s trdimi žulji iztisnjen iz kmečke zemlje najprej koristi kmečkim domačijam. To se zgodi na ta način, da kmet ne nese svojih prihrankov drugam kot v kmečke hranilnice. Z drugo besedo se to pravi, da je domača vaška ali farna posojilnica tista žila, v katero naj se steka gospodarska kri (t. j. denar) njenega območja, od tam pa spet nazaj v potrebne kmečke domačije.

Smo torej pri farnih kreditnih zadrugah. Vem, da imate že pripravljen ugovor: Imeli smo dokaj lepo razvito kreditno združništvo po slovenskih farah. Pa je prišel hilerizem, hitro stegnil svojo grabežljivo roko in ga je zatrl. Res se je zgodilo tako. Zato pa je zelo potrebno, da slovenski kmet na Koroškem odločno zahteva čimprejšnjo in čim popolnejšo popravilo te velike gospodarske krivice. Obstoječe kreditne zadruge se morajo čimprej obnoviti. Nacisti so vedeli, kje bodo našega človeka najboljčutneje prizadeli. Zato so udarili po kreditnem združništvu. Naš kmet pa mora vedeti, kje mu je kot gospodarski celoti predvsem potrebna obnova. Zato mora terjati oživiljenje kreditnih zadrug po vaseh in obnovo celotnega

kreditnega združništva v tem smislu, da naš pridni varčevalec ne bo trpel škode pri svojih težko prigaranih groših!

Iz skušenj preteklosti se učimo za bodočnost. Poseg nacističnih tatov po slovenskem premoženju v kreditnih zadrugah naj vas pouči, kako odlične važnosti so te ustanove. In naj prepriča o tej važnosti tudi one, kateri zlasti v sedanjih izrednih časih pozabljajo na pomen kreditnega združništva. V ljudstvu po naših vaseh se mora na široko prebuditi zavest, da je denar — sveta vladar — v lastnih kreditnih zadrugah največja moč, katero premore naš človek.

Hočes napredovati v lastnem gospodarstvu in potrebuješ kredit? Najbolj te bo razumel človek tvojega stanu in rodu. Hočete napredka v izobrazbi in prosveti? Brez denarnih sredstev ni ne šol, ne prosvetnih domov in dvoran, ne opreme, ne vseh drugih potrebščin za kulturno delo. Vsi se dovolj zavedamo, kako je narodu potrebno lastno izobraženstvo, posebno duhovščina in učiteljstvo. Kmečke domačije dostikrat ne premorejo dolgoletnega šolanja sicer zelo nadarjenih dečkov in deklic. Ni-li mogoče z denarnimi sredstvi iz kreditnih ustanov pomagati takim nadarjenim otrokom do vodilnih mest v narodnem občestvu?

Tako bi lahko sprašal še in še. Zares, v urejenem združenem denarnem gospodarstvu je skrit ogromen pomen in silna moč, ki je še desetkrat pomembnejša tam, kjer se mora človek razen za svojo zemljo boriti tudi za svoj jezik, za svoja izročila in za svoj narodni obstoj. Dr. L. P.

Krmilna vrednost in uporaba koruze

Koruzo je prišla k nam skupaj s krompirjem po odkritju Amerike. Danes si skoraj ne moremo predstavljati kako so kmetovali naši predniki brez teh dveh danes skoraj najvažnejših kmetijskih rastlin. Iz Španije, kjer se je koruza v Evropi najprej pridelovala, se je razširila kmalu po drugih sredozemnih deželah. V letu 1571. je bila kultura koruze že znatno razširjena v Lombardiji. Od tam se je razširila na Koroško in druge evropske dežele. Danes si težko zamislimo kako bi izgledalo naše kmetijstvo brez koruze. Na Koroškem zavzema 3% vse obdelovalne površine. Uspeva in dozori ob pravilni izbiri sorte povsod v Evropi z izjemo nekaterih previsokih leg. V alpskih deželah se je razširila celo do višine čez 1000 metrov, na primer v Zilski dolini.

Koruzo nam nudi znatno višje pridelke kot žitarice. Znano je, da je pridelek koruze 50% višji kot pridelek ovsa. Hranilna oziroma krmilna vrednost koruze v primerjavi z ovsem, ječmenom in krompirjem je naslednja:

	prehav. beljakov. v procentih	škrob. vred. v kg na 1 q
oves	7,2	57,7
ječmen	6,1	72,0
koruza	6,8	81,5
krompir	0,9	19,7

Iz gornje tabele vidimo kako veliko krmilno vrednost ima koruza v primerjavi z drugimi kulturami. Celó v primeri s krompirjem prav nič ne zaostaja, čeprav lahko računamo, da je pridelek krompirja po teži pet do sedem krat višji od koruze. Krompir nam daje veliko škroba, računati pa moramo, da je potrebno eno desetino krompirjevega pridelka uporabiti zopet za seme. S približno tolikšno izgubo moramo računati čez zimo zaradi gnitja, zmrazovanja in odganjanja. Pri koruzi ni nikakršnih odpadkov, pa tudi za shranjevanje je veliko manj zahtevna. Prebavljivih beljakovin, ki so za krmo živine posebno važne, nudi koruza več kot krompir. Zraven moramo še upoštevati krmilno vrednost koruzne slame, ki je vsakemu kmetovalcu dobro znana. Živina jo zelo rada je, in tudi po krmilni vrednosti daleko prekaša pšenično, rženo ali ovseno slamo.

V praksi se na splošno računa, da lahko dosežemo na lahkih tleh, kjer je pridelek ovsa približno 12 do 14 q na hektar, 20 do 30 q koruze. To se pravi, da daje koruza na takih tleh dvakratno količino beljakovin in 2 in pol kratno škrobno vrednost v primeri z ovsom.

Koruzo pridelujemo prevsem zato, da jo pokrmimo v lastnem gospodarstvu. Je izvrstna krepka krma in vse domače živali jo radi jedo. Po svoji sestavi je bolj primerna kot krma za proizvodnjo masti ali dela, ne pa toliko za mleko. Razmerje med beljakovinami in škrobom je namreč v koruzi precej široko; koruza je v glavnem škrobnata krma. Koruza nam vsebuje 6,8% prebavljivih beljakovin in 81 kg škrobne vrednosti.

Če jo pa zdobimo skupaj s storži, vsebuje 5,5% prebavljivih beljakovin in okrog 65 kg škrobne vrednosti.

Pri krmiljenju konj s koruzo moramo upoštevati, da odgovarjajo 4 kg koruze krmilni vrednosti 5 kg ovsa. Zmeljemo jo v srednje debel zдроб; uporabljati smemo samo zdravo, nepokvarjeno koruzo, pa se nam ni treba bati nobenih škodljivih posledic. V začetku smemo dajati konjem le manjše obroke koruze in jih polagoma večati do normalne količine. Poizkusi so dokazali, da ni razlike med konji, ki jih krmimo s koruzo in onimi, ki jih krmimo z ovsem niti pri volji do dela, niti v dlaki, niti pri prebavi. Če slišimo tu ali tam pritožbe zaradi krmiljenja konj s koruzo, potem vzroka ne smemo iskati v koruzi, ampak v drugih napakah pri krmiljenju. Zelo primerna krma za delavne konje je zдроб skupaj s storži.

Pri pitanju prašičev s koruzo se nekateri bojijo, da bo mast rumena in premeška. Ker je pri nas itak krompir osnovna krma za pitanje prašičev, se nam tega ni treba prav nič bati. Koruzo dajemo svinjam le kot dodatek k drugi krmi, in sicer pol do tri četrt kg na dan. Tudi prašičem lahko krmimo zдроб, ki je zmlet skupaj s storži. Zдроб iz

koruznih storžev je po sestavi podoben ječmenovemu zдробu.

V govedoreji krmimo koruzo v glavnem živini, ki jo pitamo, vprežnim volom in vprežnim kravam. Kot krma za mlečne krave koruza ni toliko primerna, vendar jo lahko dodajamo v mešanici z drugimi krepkimi krmili.

V kokošjereji je koruza priljubljena krma. Uporabljamo jo predvsem v času misanja in pozimi. Tudi za pitanje gosi se koruza dobro obnese. Pitanje gosi s koruzo v nobenem primeru ne vpliva neugodno na kakovost masti.

Koruzna slama, ki vsebuje večjo krmilno vrednost kot ovsená slama, naj se vsekakor v celoti porabi za krmo. Mešamo jo lahko tudi med rezanico. Vsebuje 1,5% prebavljivih beljakovin in 20,3 kg škrobne vrednosti na 100 kg.

Koruzo igra tudi v ljudski prehrani važno vlogo, posebno v današnjih časih, ko povsod primanjkuje živil. Koruzni kruh je sicer težje prebavljiv kot pšenični ali rženi, vendar je kruh, ki mu je primešan le določen procent koruze, zelo okusen in zdrav.

Koruzo pa tudi v tovarnah predelujemo v najrazličnejše produkte. Nekateri od teh se uporabljajo predvsem v papirni in tekstilni industriji. Iz koruznih klic, ki vsebujejo mnogo maščobe, izdelujejo jedilno olje ali pa margarino. —c.

Kako čebele prezimujejo

Ta stvar je tako zanimiva, da jo boste radi brali tudi tisti, ki nimate s čebelami nič opraviti. Za čebelarja pa ne samo zanimivo, ampak tudi važno da to ve. Šele potem si je na jasnem, kako je treba pozimi hoditi okrog panjev (ali sodov, kakor se reče po koroško), da žival ne trpi škode.

Čebela ima tako nežen životek, da pri toploti pod 10° C nad ničlo otrpne. Čisto trdi in negibni postanejo njeni drobni udi. Če ni hitre priložnosti, da bi se ogrela, je po njej. Tako je razumljivo, da se mora pozimi čebelna družina sama ogrevati, kakor hitro toplota zraka pade pod 10° C. V panju ni tople peči — kakor v čebelarjevi sobi —, da bi se drobne živalce grele. Mraz jim je pa tako zelo nevaren! Zato si po naravnem nagonu pomagajo na ta način, da se med seboj grejejo. Vsa številna družina z matico na sredi se stisne v tesno gručo ali krpo, podobno krogli ali grozdu. Nekako tako sedi kakor roj na veji, le s to razliko, da gručo deli nekaj satov v več ločenih delov. To je sicer nekoliko neugodno; a sati nudijo s svojimi celicami delu čebel dobrodošlo zaščito, ob straneh gručice pa jih satje ščiti pred mrazom.

Tako stisnjena ždi družina v panju in uživa popoln mir — če ji ga okolica privošči. Čebele ne spijo zimskega spanja kakor n. pr. medved, pa tudi ne otrpnejo, ampak nekako dremljejo. Zato jih vsak nemir okoli čebelnjaka hitro vznemiri. Že hojo po čebelnjaku

slišijo; še bolj jih draži razbijanje ali ropotanje v bližini; kaj šele trkanje na panj. Neverjetno jih vznemirja mala miška z imenom rovká, če se zmuzne skozi žrelo v panj. Ona sama se sicer notri imenitno počuti in skače sem in tja ter pobira čebele, ki odmrle padajo na dno panja, a čebele v družbi z rovkó silno slabo prezimujejo. Prav tako jih vznemirjajo ptice, če lahko pozimi sedajo na panjevo brado in trkajo s kljunom po skončnici.

Kakšne so posledice takšnih motenj?

Plast čebel, ki tvorijo „skorjo“ prezimujejoči gručí, je najbolj na mrazu. Te čebele morajo skrbeti, da se v notranjosti ohranja primerna toplota in da mrzli zrak ne vdira notri. Toploto proizvajajo same tem, da sprožijo v svojem telescu „motor“, ki goni krilca. Ta motor se segreva in greje čebelo samo, hkrati pa tudi gručo. Seveda mora „motor“ dobivati „bencin“ v obliki medu, ki ga taka čebela jemlje iz satja. Čim huje pritiska mraz, ostreje in hitreje tečejo motorji. Izkušeno čebelarjevo uho jih ob žrelu razločno sliši. Če je mraz zelo hud, je slišati izredno ostro brnenje iz panjev.

Razumljivo je, da se čebele v „skorji“ menjavajo. Ne gre, da bi se nekatere samo grele sredi gnezda, druge pa kar naprej prenašale mraz in gonile svoje „motorje“. Čim ostrejši je mraz, tem hitreje se skorja menjava. Iz notranjosti pridejo čebele na ta način tudi do hrane, a kdor je, mora tudi delati!

Za naš ženski svet

Miklavževo pecivo

Vse gospodinje se pritožujejo nad krizo, ki nikakor noče vzeti konca. Da bi je... Seveda, vsaka dobro ve v svoji notranjosti, zakaj vsa ta odrekovanja in pomanjkanja. Toda je že tako, dobra gospodinja bi hotela vedno zadovoljiti svojo družino. Zato je ob gotovih prillkah nestrpna in noče upoštevati težkih časov, ki jih bomo morali še prestati. Najrajši bi „izvrtala“ stvari od nekje, če bi se dalo. Tega ji tudi ne moremo šteti v zlo, saj zase navadno ne zahteva mnogo, le družini in otrokom rada napravi večkrat veselje.

Miklavževi prazniki so pred durmi. Maršikatera mamica s skrbjo zre na svoje malčke in ne ve, ali bo letos obiskal Miklavž tudi njihovo hišo ali bo v tej krizi pozabil nanje. Tudi je letos mnogo bolj hladno, kot druga leta, a sv. Miklavž ima gotovo že oguljen plašč, pa tudi čevlje obnošene, ko mora romati preko toliko gorskih grebenov in meja. Pa vendar, upajmo, da bo vseeno obiskal, čeprav morda le skromno vse pridne otroke, saj ve, kako zelo ga spoštujemo.

Gospodinje na delo, napecite peciva! Ob večerih seveda, ko vsi spijo. Nič ugovorov: Nimam iz česa. Na deželi je orehov in jabolk dovolj, nekaj medu tudi; po mestih pa dobe otroci umetni med. Mogoče imate še nekaj kakava od zadnje dodelitve. Pa tudi prijazni angleški vojaki darujejo toliko čokolade otrokom. Prihranite nekaj v ta namen. Po kmečkih dvoriščih vidim cele jate kokoši. Torej imajo gospodinje tudi jajc. Mestne žene si bodo seveda morale pomagati z jajčnim praškom. — Vidite iz vsega tega lahko napravite krasno miklavžovo pecivo.

Orehove tortice. Deni na desko 40 dkg pšenične moke, 10 dkg masla, 10 dkg sladkorja, 20 dkg zmletih orehov, eno jajce ter za nožovo konico pecilnega praška. Napravi urno testo — če je pretrdo, mu prideni tudi žlico mleka — ga razvaljaj za nožev rob debelo ter izreži s krapovim obodcem ploščice. Polovico jih lahko takoj spečeš, ostali polovici pa izreži v sredi s kozarčkom za žganje odprtine. Ohlajene cele ploščice namaži z jabolčno mezgo, jih pokrij s preluknjanimi ter jih lepo zloži v snažne škatle.

Medeno pecivo. Deni v lonec 25 dkg medu, če imaš malo cimeta, 13 dkg sladkorja in 8 dkg presnega masla; postavi na vroč štedilnik, da zavre. Ohlajenemu primešaj dve jajci, 50 dkg moke in en pecilni prašek. Testo prav dobro ugni ter pusti da počiva nekaj ur. Potem ga razvaljaj za nožev rob debelo, razreži z različnimi vzorci kakor kekse, zloži na namazano pločevino, pomaži z beljakom in speci v srednji vročini. Ako imaš kake lesene modelčke, s katerimi lahko oblikuješ rože, konjičke, petelinčke ali kaj sličnega, lahko tudi te narediš. Potresi votline modelčkov z moko, natlači vanje medenega testa in speci. Delaj pa, če je le mogoče, na hladnem prostoru.

RAZNI SLADKORČKI

Čokoladne kroglice. Nastrgaj 15 dkg čokolade ali vzemj 5 dkg kakava, prideni 7 dkg sladkorja (pri kakavu nekaj več), nato 1 žlico razstopljenega masla ter toliko mleka, da lahko oblikuješ majhne lepe kroglice. Teh povaljaj polovico v raztopljeni čokoladi, drugo polovico pa v zmletih orehih. Če imaš časa in veselja lahko ob večerih izrežeš iz papirja ljubke košarice in položi bonbončke vanje.

Orehovi sladkorčki. Zmelji 30 dkg orehov, prideni 12 dkg sladkornega prahu en beljak in toliko močne, črne kave, da je testo lepo gladko. Če imaš modelčke, lahko napraviš lepe oblike iz tega. Če pa ne, tedaj oblikuj z rokami. Lahko pa testo tudi razvaljaš na s sladkorjem potreseni deski ter izrežeš razne oblike, kot srčke, grozdke, polmesece itd. Gotove povaljaj v kristalnem sladkorju ali nastrgani čokoladi ter pusti na deski čez noč, da se osuše.

*

To se bo Miklavž zadovoljno muzal, ko bo smukal s polnim košem od hiše do hiše. Sonja.

Zdaj pa premislite, kako neugodne posledice v tem lepem redu povzroči količak večja vnanja motnja! Čebele na obodu se vznemirijo, ustavijo „motorje“ in začno tekati po satju. Ponavadi so take čebele zgubljene, ker v kratkem otrpnejo in popadajo na tla. In red v gnezdu je porušen. Mrzli zrak vdira v gručo in jo ohlajuje. Vsa družina se zaradi tega vznemirja, začne se razburjeno gibati in gruča se rahlija. Večje in pogostejše motnje povzročijo celo grizo. Preden se gnezdo spet umiri in pride v pravi red, je lahko na kupe čebel otrpnilo in popadalo na tla. In vendar vemo, kako je pozimi vsake čebelice škoda! Nekaj jih itak mora pomreti od starosti, toda takih ni veliko — komaj za prgišče. Kar popada drugih, jih ima na vesti največkrat čebelar, ki ne ukrene potrebne, da bi zagotovil družinam prepotrebni zimski mir. Trdim, da je mir čebelarom važnejši kot topla odeja.

IZ DOMAČIH KRAJEV

Hišna industrija na Spodnjem Koroškem

Po kmetijah Spodnje Koroške, namreč v slovenskih predelih dežele je bila domača industrija že odnekaj zelo razvita. Poleg poljedelstva so se kmečke družine bavile in se še danes ukvarjajo z izdelovanjem lesene robe, kakor lopat, čebrov, sodčkov, grabelj, sit, krušnih peharjev itd. Kadar je bil v Celovcu tržni dan, takozvani „windische Landtag“, ki je dobil to ime zato, ker je ob teh tržnih dnevih prevladoval slovenski je-

zik, saj so spodnje koroški kmetje, ki so prišli s svojimi izdelki, govorili le v svojem materinem jeziku.

Razen živine in deželnih pridelkov se pripeljali na semenj tudi izdelke svoje domače industrije. Zelo lep je bil pogled na kmete s „suho robo“ na hrbtu. Različni škafi, rešeta in drugi leseni predmeti so bili tako umetniško zloženi in nakopičeni, da je možakar, ki je nosil robo izgledal od daleč kot velikanski teleskop. Tada spoštovali so te spodnje koroške sodarje, metlarje, sitarje itd. Še danes najdemo na Spodnji Koroški številne kmečke obrate, katerih gospodarji so celo obvezni na zavarovanje pri bolniški blagajni in morajo biti člani mojsterske bolniške blagajne, kakor n. pr. coklarji in sitarji.

Zelo izrazito je bilo tudi izdelovanje lončene posode, ki je bilo pri deželni obrtni razstavi leta 1911 v Celovcu odlikovano od pokrovitelja razstave, poznjšega cesarja Karla. Posebno močno razvito je bilo pečarstvo v Mežiški dolini. S čisto preprostimi vrtinimi ploščami so delali ti podeželniki pečarji v svojih delavnicah ter izdelovali ilovnate lonce v najlepših oblikah, ki so bili tudi zelo trpežni. Na žalost jih je industrija vedno bolj izpodrivala.

Zelo razvita je bila tudi industrija žimnatih sit. Ko so jih ob tedenskih tržnih dnevih prinesli v Celovec, so jih meščani zelo radi kupovali vsled njihove trpežnosti in solidne izdelave. Ta sita so romala celo v sosedne dežele, kakor Solnograd in Stajersko. Izdelovali so jih v različnih oblikah in velikostih. Konjsko žimo, ki so jo sitarji prejeli v šopkih, je bilo treba najprej oprati in posušiti, nato mikati, raztegniti in sortirati ter po potrebi barvati. Zato potrebno barvo so sami izdelali po starem koroškem načinu. Šele nato so konjsko žimo predelali na tkalskih statvah. Orodje te izdelovalne panoge je še danes iz lesa.

Z delom svojih rok so si Slovenci zaslužili lepe denarce, s katerimi so preživljali svoje družine, kajti Slovenec ljubi svojo družino in skrbi za njo ob vsaki priliki. „Za pridnega je za vsakim grmom kos kruha in pod vsakim kamnom cekin“ pravi koroški Slovenec. Za izdelvanje teh predmetov služi spodnje koroškemu kmetu čas po žetvi, torej pozna jesen in zima.

V zadnjih mesecih opazimo vedno več ljudi s „suho robo“, ko hodijo iz kraja v kraj in pomagajo ljudem s popravili raztrganih sit, pa tudi marsikaj novega jim prodajo. Večinoma pa to niso Korošci temveč Ribničanje, ki nikdar glave ne izgubijo. H.R.

Resnica, svoboda in obnova

IZ GOVORA POLKOVNIKA M. B. SIMSONA, GUVERNERJA BRITANSKE VOJAŠKE VLADE NA KOROŠKEM

17. t. m. zvečer je govoril šef britanske vojaške vlade na Koroškem, polkovnik M. B. Simson, preko celovškega radia ter dejal: Veliki filozof Confucius je nekoč povedal moder izrek: Resnicoljubnost ne povelja človeka, marveč ljudje so oni, ki poveljajo resnico.

Kaj je resnica? Ako smo realisti, potem enostavno odgovorimo: Resnica to so dejstva. Ali, ako hočemo biti filozofi, potem rečemo: resnica je resnicoljubnost, poštenost, resničnost.

Ako smo pojem resnice enkrat pravilno razumeli, potem smo že ustvarili trdnjšo podlago za dragoceno kritiko lastne osebe. Da smo filozofije ni neobhodno potrebno, da smo tudi velesnanstveniki. Filozof je oni, ki ima sposobnost, da logično pravilno razmišlja o lastnem življenju, o lastnih problemih in onih v svetu okoli sebe. Ali vsak človek z življensko izkušnjo je vedno na posameznih področjih filozof, kljub temu da morda odpove na drugih področjih. Filozofija lahko deluje tako pomirljivo kakor tudi tvorno vspodbudno.

V našem pojmovanju demokracije bo sedaj vladal narod nad narodom. Kaj smo mi doslej storili, da povsod pomagamo resnici do zmage? Zavezniki so se borili v vojni za zmago resnice in odkritosti — in zmagali so. Odkritost v našem pojmovanju svobode in širokodrudnosti je napravila podjarmljene narode zrele za logično mišljenje in za spoznanje resnice.

Ali, stremenje po resnici bi moralo postati vsakemu poedincu zvezda vodnica pri njegovem delu. Vsakdo se mora vprašati, kako daleč sega njegova odkritosrčnost do samega sebe, njegove rodbine in njegove zemlje. Ako posvetimo odkritosrčnosti naše življenje, potem se bo uveljavila resnica, potem si bo tudi vsaka dežela, ki se prizadeva za to čednost, zopet pridobila izgubljeno veličino.

Kako moramo torej v današnjem času te misli praktično obrniti v prid? Meni so n. pr. pripovedovali Avstrijci, ki se zavedajo svoje odgovornosti, da mnogo ljudi noče delati, ker da nimajo dovolj prilike, za smotno uporabo svojega denarja. Taki ljudje postopajo proti Avstriji neodkrito, nepošteno in pozabljajo svoje dolžnosti. Oni si naj vzamejo za vzgled ravnokar razjasnjeni pojem resnice in naj žive po njem. Teliko in različnega dela je treba storiti, ne samo z neposrednim delom. Rabimo tudi ljudi, ki nas uče n. pr. pravilne štednje. Kakor veste, je na Koroškem veliko pomanjkanje delovnih moči in naravnih zakladov. Ako imajo vsi odkrite in poštene namene, potem pomagajo že pri obnovi Avstrije. Ako so, katere mi potrebujemo, realisti, potem bodo lahko vsi želi za svoje delo blagostanje in doprinesli k trajnemu ozdravljenju Avstrije. Kdor sam ljubi odkritosrčnost in delo, ne bo izboljšal samo svoj položaj, marveč tudi razmere svoje domovine.

Sklepi mesnega svela v Celovcu

8. novembra so održali sejo pod predsedstvom župana Schatzmayrja v prisotnosti britanskega mestnega peveljnika majorja Tajlorja. Župan je uvodno poročal o naredbi vojne vlade oz. koroške deželne vlade, po kateri je treba sestaviti občinska zastopstva v celi deželi po odnosu glasovanja in sicer na podlagi zadnjih demokratičnih volitev leta 1931 — 1932. Posledica te naredbe je, da bi se moralo izločiti desedanja komunistična frakcija na lasten račun in izjavila, da odklanja vsakršno sodelovanje v mestnih zadevah do volitev. Župan je odredil, da ostaneta oba sedeža mestnega sveta, ki sta postala prazna, do razjasnitve nezasedena.

Mestni svetnik Lager je poročal o dovoljenju vojne vlade, da sme vsaka od strank, ki tekmujejo za volitve, oddržati dve zborovanji v kinu „Süd“.

Mestni svetnik Traunig je poročal o načrtu pogodbe, da se vzame v najem neka zgradba občine Pörschane, v kateri naj se uredi prodajalnica električnih podjetij, dalje o restavraciji remize cestne železnice, katarstofalnem položaju žarnic ter o izdaji električnih kuhalnikov preko električnega podjetja proti potrdilu o nujnosti od gospodarskega urada.

Po poročilu mestnega svetnika Hoferja so sklenili da se postavi na travniku bolnišnice v Weidmannsdorfu ki je last mestne občine, 6 stanovanjskih barak. Po poročilu istega so na neki konferenci v Gradcu sporočili zastopniki z Dunaja, da morajo v bodoče mesta z 60.000 prebivalci vzdrževati požarno brambo najmanj 44 mož, pri čemur je vključena tudi splošna rešilna služba.

Finančni referent podžupan Matt je poročal, da so v upravi zmanjšali stanje uradnikov in nameščencev od 561 na 495 in pri mestnih podjetjih od 180 na 146.

Lager beguncev so preselili iz zgradbe učiteljskega v okolico Celovca.

Mestni poveljnik major Tajlor je izjavil, da bi se preležilo lager za begunce, ki potujejo skozi Celovec, v St. Rupertu iz praktičnih razlogov v Jezuitsko vojašnico, kar so tudi sklenili. Na podlagi poročila mestnega svetnika Lagerja so sklenili, da se ustanovi mestni zavod za plakate in da se prepove po volilnem pokretu divje plakiranje.

Po poročilu mestnega svetnika Dermutha je mestna uprava plačala zadnja tri leta pomembno vsoto od 14.000 šilingov subvencije za plemenske bike. Dokler ne dosepejo dokazi o uporabi tega denarja s strani rejcev plemenskih živali, naj se začasno ne plačuje več nobene vsote.

Dalje je poročal, da je doslej vloženo v skladišča 260 vagonov krompirja in da bodo nadaljne množine prevzemali v skladišča, čim bodo prostori na razpolago.

Major Tajlor je opozoril mestni svet na to, da so za nakup pripravljene barake po cenah od 2800 do 3200 šilingov, nakar so mestna svetnika Hoferja in Traunigga pooblastili da ukreneta nadaljnje korake v tej zadevi.

Stanovanjski referent m. sv. Pogatschnig je sporočil, da so doslej popisali na podlagi ukrepa deželne vlade 30 stanovanj nacistov.

Mestni svetnik Traunig je končno sporočil, da je treba v ožjem mestnem področju računati s skrajnim pričetkom pouka v ljudskih šolah. Meščanskih šol še niso mogli urediti. Da se lahko prične s poukom v meščanskih šolah, bodo morali vpeljati trodelni pouk.

Obsodbe vojaškega sodišča

Richard Raunig iz Celovca je bil zaradi neupravičene posesti živil (sladkorja in mesnih konzerv) iz vojaškega skladišča obsojen na 14 dni zapore in na denarno kazen 1000 S. ter zaplenbo blaga. Johan Majhen je bil zaradi neupravičene posesti orožja in municije obsojen pred vojaškim sodiščem v Celovcu na pet mesecev zaporni kazni. Ivan Stepa je bil obsojen na 3 tedne zapore zaradi neupravičene posesti britanskega vojaškega materiala.

Allija Sales je bil obsojen na zaporno kazen treh let, ker je neupravičeno posedoval samokres z municijo, ter večji denarni znesek tuje valute, ki pa ga ni prijavil. Čevljarski pomočnik Max Schuhmach iz Celovca je bil obsojen na 15 dni zapore in 200 S. denarne kazni, ker je odnesel s celovškega kolodvo- ra več kilogramov pšenice. Štefan Csöke, Armand Horwath in Gustav Ottolitsch sta

bila obsojena na mesec dni zapore radi neupravičene posesti uniform zavezniške armade, kakor tudi radi tatvine jabolk. Margareta Lamberti iz Krive vrbe je bila radi nepravilnih podatkov napram britanski vojaški policiji obsojena na zaporno kazen 15 dni.

Radi neupravičenega prekoračenja zaporne cene je bila obsojena Angela Kramer iz sv. Georgen 50 S., Josefa Kölldörfer iz Knittelfelda na 20S. in Angela Hesch na 15 S. denarne kazni. Marija Rinke iz Vestfala je bila vsled zamuditve policijske prijave mesec dni zapore in 300 S. denarne kazni. Karl Heinz Reinhardt je prišel iz Hamburga brez dovoljenja v Avstrijo, da bi obiskal ženo in otroke. Obsojen je bil na mesec dni ječe in 200 S. kazni. Vsled neupravičene posesti puške in 20 nabojev je bil Anton Hütt obsojen na teden dni zapore in 14 dni pogojno.

Iz našega gledališča

Že dolgo let nismo imeli prilike videti ali slišati v celovškem gledališču italijanske opere ali koncerte italijanskih mojstrov. V zadnjem času pa nas je gledališka uprava razveselila z eno najprisernejših italijanskih operet „Boccaccio“.

Dejanje, ki je vzeto iz dunajskega življenja nas z bliskovitim tempom, ki ga uravnava režiser Theo Knapp in orkester pod vodstvom dirigenta Maslingerja zajame in povede v preteklost. Posebno pa nam je pri sreč Herda Linda s svojim baletnim plesom.

Če pomislimo, da je naše gledališče še v razvoju, smo navdušeni nad napredkom in poštvalnostjo igralcev, ki vkljub težkočam vztrajajo in pripravljajo Celovčanom vseh slojev prijetne ure pozabljenja.

Ko prideš ob pozni uri iz tople dvorane pod jasn obok mrzle noči in te pretrese mraz od vrha do pete, ti še vedno brne po glavi lepe melodije, ki so te vodile po davni preteklosti.

Hvaležen vsem, ki so k temu karkoli pripomogli skleneš, da boš čimprej zopet prišel v ta vzvišeni hram godbe in poezije.

A.P.

Vesti iz obmejne kota

Naša mala obmejna vasica Potoče, ki leži nad Labudom je imela dne 18. novembra lepo slavnost.

Pred par dnevi je tukajšnji domačin gospod Kancijan pripeljal na lepo okrašenem vozu iz eno uro oddaljene farne vasice naš že pred leti od nacistov odpeljan zvon, zopet nazaj. Danes se je pred tukajšnjo podružnico sv. Jerneja zbrala precejšnja množica ljudi, med njimi tudi iz sosednje fare. Ob 9. uri je imel g. župnik Janez Valher sveto mašo. Pri isti je poleg domačega pevškega zbora sodelovala tudi godba na pihala iz Labuda, kar je bilo za nas potečane nekaj izvanrednega. Po službi božji je bila blagoslovitev zvona, nato je g. župnik napravil kratak, toda ganljiv govor. Temu so sledile deklamacije, petje in glasba. Med igranjem godbe so zvon potegnili v zvonik, ga pritrdili in čez nekaj časa smo že slišali njegov lepi glas. Bilo je vse enostavno, toda zares priserčno. Potočan.

Nobenih živilskih kart brez potrdila o cepljenju

Za 83. dodelitveno perijodo ne bodo izdajali nobenih živilskih kart, če prejemniki ne bodo mogli predložiti potrdila o cepljenju ali tozadevno opretilno potrdilo uradnega zdravnika.

32.000 „premoščenih oseb“ na Koroškem

Kakor je pri konferenci tiska izjavil šef štaba britanskih čet v Avstriji, general-major W. H. Stratton, se nahaja skoraj 32.000 premoščenih oseb v britanski zasedbeni coni Koroške. Število obsega 5000 Jugoslovancev, 4000 Poljakov, 3000 sudetskih Nemcev, 2000 Rusov ter veliko število oseb drugih narodnosti, med njimi tudi 265 Turkov.

Ten minutes English

II.

1. To be — biti
I am — jaz sem
You are — ti si, Vi ste
he, she, it is — on, ona, ono je
we are — mi smo
they are — oni so

2. I am a British soldier — jaz sem britanski vojak
You are an Austrian girl — ti si avstrijsko dekle
He is an Englishman — on je Anglež

3. Am I right? — Ali imam prav?
Where were you born? — Kje ste rojeni?
Is he at home? — Ali je doma?
Is it time to go? — Je li čas, da odidemo?

4. The colours — Barve
The grass is green — Trava je zelena
My suit is brown — moja obleka je rujava
his tie is red — njegova samovoznica je rdeča
her hat is yellow — njen klobuk je rumen
it is black — to je črno
the sky is blue — nebo je sinje
this flower is violet — ta cvetlica je vijoličasta
the paper is white — papir je bel

5. What time is it please? — Koliko je ura, prosim?
It is nine o'clock — Devet je
What time is now? — Koliko je sedaj ura?
Please look at your watch? — Prosim, poglejte na svojo uro!
What is the time by your watch? — Kaj kaže vaša ura?
My watch is slow (fast) — Moja ura za- kasneva (prehitava)
It's twenty minutes to six — V dvajsetih minutah bo šest.

IPOŠTA IZ AVSTRIJE

Anglija daruje papir za volilni boj v Avstriji

Britanska vlada je izjavila, da bo dala na razpolago papir vsem strankam, da bi lahko tako podpirala njih volilni boj. Ob priliki izročitve se je vršilo malo slavlje, pri katerem so bili navzoči dvorski svetnik Weber, glavni referent tiska ljudske stranke, dr. Zuckerschilling, glavni referent tiska komunistične stranke, ter tajnik socialistične stranke Scharf.

Kot zastopnik britanske vojaške vlade je nadporočnik Jubb izjavil, da je vojaški vlad v veselje podpirati na ta način stranke, ki se po dolгих letih terorja prvokrat zopet na demokratični način potegujejo za zaupanje volilcev. Izrazil je upanje, da bo iz teh volitev izšlo zastopstvo naroda, ki bo moglo povedi avstrijski narod v srečnejšo bodočnost.

Nobenih privatnih živilskih pošiljk iz Velike Britanije v Avstrijo

Britanski prehranjevalni minister Sir Ben Smith je prepovedal pošiljanje živilskih paketov po privatnih osebah v Avstrijo in Nemčijo. Sir Ben Smith je izjavil v nekem pismu, da namerava dati dovoljenje prostovoljnimi organizacijam za pošiljanje živil v Evropo, ne more pa tega dovoliti privatnim osebam. Ni gotovo, če te pakete prejmejo res le najpotrebnejši. Dovolj vzroka je za sumičenje da bi se z njimi lahko vršilo verižništvo.

Oton Habsburški v Avstriji

Med obiskom začasnega državnega kancelarja dr. Rennerja v Inomestu se je zvedelo, da je Oton Habsburški prispel v francosko zasedbeno cono Avstrije ter da se združuje na Tirolskem. Kakor je poročala francoska telegrafska agencija, so francoske oblasti prepustile začasnemu državnemu kancelarju odločanje o bodočnosti Otona Habsburškemu.

Dolnja Avstrija

General polkovnik Scheltow se je na prošnjo spodnje avstrijske vlade odločil, pomagati prebivalstvu tukaj. Do sedaj je prispelo 117 vagonov krompirja, nadaljnjih 175 vagonov se pričakuje. Upati je, da bo mogoče do 22. novembra transportirati 10.000 ton krompirja v Spodnjo Avstrijo.

Delegacija britanskih članov parlamenta, sestavljena iz zastopnikov vseh strank, je odpotovala na Dunaj. Zadržali se bodo na Dunaju kot opazovalci volitev. Med člani parlamenta se nahaja tudi direktor-naměstnik Nemške službe pri britanskem radiju,

Več kakor pol milijona kosov predvojnega mila

Neprimerno večje kakor pa v normalnih časih je danes povpraševanje po dobrem milu in pralnih sredstvih. Tifusna obolenja, ki so, hvala Bogu, v upadanju, je treba končno pripisati tudi pomanjkanju čistilnih sredstev, tako da zelo pozdravljamo dejstvo, da naša domača tovarna mila v Celovcu, popreje Pamperl in danes znana pod imenom „Prva koroška tovarna mila, tvornica masčob in kemična industrija Paul Hatnayer“, ki obstoja že 180 let, lahko izdaja milo. Glavni lastnik te tvrdke je bil med prvo svetovno vojno velečenjen član celovškega mestnega sveta. Tako je izdalo to podjetje v predzadnjem roku za nakaznice nič manj kakor 60.000 kosov predvojnega mila za oskrbovalno področje Koroške, dalje za otroke do šest let normalni zavoj pralnega praška. Razen tega je izdalo podjetje na nakaznice za masčobe približno 20.000 jedilnega loja in to taboriščem, vojaškim velekuhinjam in drugim velikim kuhinjskim podjetjem. Jedilni loj, popreje znan pod imenom „Hatnayerjevo umetno maslo“ uživa odlični glas ne samo na Koroškem, marveč še bolj v sosednjih deželah Solnograški in Štajerski. Tvrdka se neprenehoma trudi, da po obvladanju mnogih preprek, kakor pomanjkanje surovin in dr. stori vse, da vsaj deloma zadovolji veliko potrebo mila in pralnih tvarin. V obče zadovoljstvo podpira pri tem tvrdko Oddelek za industrijo pri Britanski vojaški vladi. Ali težkoče se ne javljajo samo pri izdelovanju predvojnega mila, temveč tudi pri pridelovanju pralnega praška. Vsi izdelovalci lasne tvrdke tovarne za sodo je podjetje odvisno od uvoza surovin, a to je eden od glavnih vzrokov, da se pralnih sredstev še ne more izdajati v množinah, katere prebivalstvo želi. Dragoceno in izvanredno važno pomožno sredstvo pa je v današnjem času kot nadomestilo za milo in pralni prašek lug od lugovcev. Pri uporabi teh dveh čistilnih sredstev se sicer vračamo k načinu naših prednikov, kateri so z lugovcem ribali pod in dr. Posebno naši sanitetski zavodi zahtevajo, da se da prebivalstvu čistilnih sredstev.

H. H. R.

Dolžnosti kmečkega slanu

Preteklo sredo je naslovil načelnik poljedelskega oddelka britanske vojaške vlade za Koroško, Capt. Fisher, po celovškem radiju govor na kmetško prebivalstvo. Med drugim je dejal:

Dragi poslušalci, gotovo vas bo veselilo slišati, da je vojaška vlada o vaših težavah in tegobah dobro poučena.

Zdaj, ko je vojne konec, se moramo posvetiti nalogam, ki ne bodo manj naporene od vojnih nalog, a obetajo zato tem večjo korist: treba bo zbirati zaloge in s tem prispevati k temeljem skupne blaginje.

Proizvajati živila ni vse, treba jih tudi pravilno razdeljevati. Temu namenu služi oddajna kontrola. Napačno bi bilo misliti, da jo imamo samo na Koroškem. Celo na Angleskem so jo med vojno uvedli, in kmetje so se klicu narodne dolžnosti odzvali v vzornosti, ki je budila občudovanje. Milijonov in milijonov ton živil Angliji ni bilo treba uvažati iz tujine.

Na Koroškem so ugotovili nekaj primerov pomanjkljive oddaje kmečkih proizvodov. Ugotovilo se je tudi, da nekateri kmetje prodajajo živež po višji ceni, kakor je uradno določena. Naposled se je dognalo, da kmetje na skrivaj koljejo živino. Vse to sili oblasti, da so v nadzorstvu strožje.

Ne samo kmetje morajo trdo delati, tudi rudarji, tovarniški delavci, včasih celo namščenci nosijo breme težavnega dela. Ti pa nimajo denarja niti časa, da bi se vozili na kmete nakupovat živil. Obnova Avstrije je odvisna tudi od dela teh slojev, in kmetu ne bo dobro, če delo drugih ne napreduje. Iz rudnikov dobivajo tovarne premog in sirovine, iz tovarn pa gredo stroji vseh vrst tudi ven na deželo. Vsi smo udje enega telesa.

Zato, koroški kmetje, dajate kar vam je predpisano! Hvaležni vam bodo vsi rojaki: otroci, žene, delavni močje — ves narod koroški.

Dunajske novice

Profesor Wolfgang Pauli, ki je vršil predavanja na raziskovalnem zavodu v Stockholmu, je prejel od švedske akademije znanosti v Stockholmu obvestilo, da je z ozirom na njegove zasluge pri raziskovanju atomske bombe odlikovan z Nobelovo nagrado za fiziko za leto 1945.

45-letni raziskovalec je rojen na Dunaju. Študiral je v Monakovem. Nato je bil profesor za fiziko na univerzah v Hamburgu, Göttingenu in Kopenhagnu. Nato je bil vpoklican za profesorja tehnične akademije v Zürichu.

Nobelova nagrada 1945 za literaturo je bila podeljena tudi 65-letni čilenški pesnici Gabriela Mistral. Njeno prvo ime je Lucila Godoy Alcayaga.

*

Državni podtajnik Začasne državne vlade za zunanje zadeve, dr. Karl Gruber je priredil sprejem za dopisnike avstrijskega in inozemskega tiska. Med govorom je državni podtajnik omenil tudi vprašanje priključitve Kanalske doline h Koroški. Na vprašanje nekoga izmed navzočih dopisnikov je izjavil, da bo državna vlada obravnavala vprašanje priključitve Kanalske doline h Koroški v zvezi s Tirolskim vprašanjem.

Tirolska

Francoski nadpoveljnik v Avstriji, general Bethouard, je državnega kancelarja dr. Rennerja uradno obvestil, da je bil polno-močni minister de Monicault postavljen za političnega zastopnika Francoske republike v Avstriji. Gospod de Monicault bo istočasno nadaljeval svoja opravila kot politični svetovalec francoskega nadpoveljnika.

Koroško vprašanje / dr. Karl Newole

Nasledki vojne so bili za vsako deželo različni. Preko Dolnje Avstrije, Dunaja in Štajerske je šel boj z vso svojo silovitostjo, tako da so bile dežele popolnoma upostošene. Drugače pa je bilo na Koroškem, kjer ni padel niti strel. S spretnostjo se nam je še pred zasedbo zmagovalne vojske posrečilo odstraniti Rainerja z vso njegovo bando. Na ta način so ostale tankovske ovire in strelski jarki nezasedeni, mogočna zavezniška vojska pa je ob prisrčnem pozdravljanju vkorakala v deželo. Tako je bilo Koroški prihranjeno razdejanje, ki bi jo v nasprotnem primeru zajelo.

Razumljivo pa je, da je v kljub temu vprašanje Koroške težko, ker je to dežela, v kateri sta naseljena dva naroda. Po angleški zasedbi so prišle še čete maršala Tita, kar je pomenilo za deželo obremenitev dvostranske zasedbe, ki pa ni dolgo trajala. Toda tudi potem je obdržala Koroška kot dežela z manjšinsko naseljenostjo svoje izjemno stanje. Manjšinsko vprašanje je treba brezpogojno rešiti in dati Slovencem kulturno avtonomijo, katero vsekakor upravičeno zahtevajo.

MANJŠINSKO VPRAŠANJE

Mogoče je v kratkem odstavku opisati zgodovinski razvoj nastanka narodne manjšine na Koroškem. Dejstvo pa je, da se to vprašanje ni nikdar do sedaj rešilo. Plebiscit leta 1920 je odločil mejo med Jugoslavijo in Koroško. Tretji rajh, ki ni bil nazadnje pozdravljen niti od majhnega števila Slovencev, je prinesel germanizacijo, ki pa je bila jalova. Veliko število slovenskih kmetov je bilo izseljenih, v šoli je bil poduk samo nemški, cvetoče gospodarske ustanove, kakor tudi kulturne institucije Slovencev so bile prav tako uničene. Cilj je bil izbrisanje Slovencev na Koroškem, da bi bilo tako možnost germanizirati še ostalo Slovenijo. V tej želji je doživljala Koroška nevzdržen pritisk, ki pa je dobil svoj konec z razpadom Tretjega rajha. Iz demokratičnih strank sestav-

ljena deželna vlada stoji danes pred težko nalogo: najti hitro rešitev, brez dolgega zavlačevanja. Pribijemo lahko, da smo popravili najhujšo krivico, namreč preselitev Slovencev, čeprav so bili pojoji in prevoz silno težki. Storili smo tudi vse, da se more ugodno razvijati gospodarsko življenje.

ŠOLE

Glede šol je položaj nekoliko drugačen. Uvesti tako imenovane „utrakvistične“, ali pa jih pustiti popolnoma nemške? Da poslednje sploh ne pride v vprašanje, je samo ob sebi razumljivo. Zaradi pomešanosti obeh narodov na južnem Koroškem je prav tako nemogoče ustanoviti šole po glasovanju starišev. Deželna vlada se je zato odločila, da bo izvedla organizacijo šolstva po sistemu, ki je v uporabi v švicarskih kantonih. Na ta predlog je pristal tudi zastopnik slovenske manjšine v deželni vladi. V mešano naseljenem ozemlju se mora torej vsak otrok, pa naj bo slovenski ali nemški starišev učiti nemščino in slovenščino. Da bo to povzročilo posebne težave, je razumljivo. Gotovo pa je, da bo znanje nemščine koristilo vsakemu Slovencu, kakor tudi nobenemu Nemcu ne bo škodovalo znanje enega od slovanskih jezikov posebno v času, ko igrajo slovanski narodi v svetovni politiki veliko vlogo.

Ureditev šolstva na Koroškem je izvedena. Vsopredno z njo pa gre uvajanje možnosti, po kateri se bodo mogli Slovenci tudi pred sodiščem zagovarjati v materinem jeziku. Demokracija na Koroškem je s tem poiskala pot, katere desetletja ni bilo mogoče najti. Koroško vprašanje, je vprašanje časti in pravice, zato moramo popravljati krivice.

OBVESTILO BRALCEM

V prihodnji številki „Koroške kronike“ bomo pričeli objavljati roman „Križ na gori“, ki je delo našega največjega pisatelja Ivana Cankarja.

3x vsega sveta

Angleško-poljska pogodba o vzajemni pomoči še vedno velja

Državni minister Noel Baker je v londonski zbornici izjavil, da vzajemnostna pogodba med Veliko Britanijo in Poljsko, sklenjena dne 25. avgusta 1939., še vedno velja. Člen 8 pogodbe velja, da ostane pogodba v veljavi pet let, to je do avgusta 1944. Po tem roku pa ostane pogodba veljavna vse do tlej, dokler je ena izmed strank z enomesečnim odpovednim rokom ne odpove. Ker ni bilo odpovedi, velja pogodba slejkoprej.

Papež je govoril španskim katoličanom

Radijska poslanica, ki jo je sveti oče poslal španskim katoličanom, je bistveno verskega značaja, čeprav se papež v njej pogosto obrača in sklicuje na globoko katoliško prepričanje španskega naroda. Ob prvi stoletnici apostolata molitve se je papež najprej spomnil vseh zaslug Španije, na zgodnji srednji vek in na krščansko zavojevanje novega sveta, potem pa je pozval Špance, naj zahvalijo Boga, da je Španijo obvaroval v tej drugi svetovni vojni. Kakor se je že po prvi svetovni vojni dne 30. maja 1919 ves narod po ustih svojega vladarja posvetil Srcu Jezusovemu, tako se tudi danes, vkljub temu, da je ta veličastni spomenik samo še kup razvalin, ona posvetitev obnavlja, kajti nobena eksplozija ne more razrušiti duhovne sile, one sile, ki rešuje Španijo v uri trpljenja in ki se zrcali v mogočni katoliški življenjski sili španskega naroda. Tudi danes se mora obnoviti to čustvo hvalečnosti, posebno ob koncu ene najobsežnejših, najstrašnejših in po posledicah najdaljnosežnejših vojn.

Španija bo pod varstvom mogočne Madonne del Pilar in slavnega apostola Svetega Jakoba, trdna, v svoji granitni katoliški tradiciji, v zgledu svojih svetnikov in odličnih učenjakov nadaljevala svojo pot, ki jo je začrtala božja Previdnost. To je očetovska želja Svetega Očeta, ki je zaključil svojo poslanico želeč vso srečo španskemu narodu ter je blagoslovil voditelja državne oblasti, vernike, episkopat in vso duhovščino katoliške Španije, ki je vedno predmet posebne ljubezni Kristusovega namestnika.

Onemogočenje opozicijskega tiska v Jugoslaviji in Bolgariji

Britanska radijska postaja poroča, da je nastal v Bolgariji spor zaradi razdeljevanja opozicijskih listov, ki jih državna monopolistična organizacija noče razdeljevati, češ da so to njeni nameščenci odklonili. Gre za časopis opozicijske zemljoradniške stranke „Zastava kmečkega ljudstva“, ki ga izdaja znani bolgarski zemljoradniški voditelj in do nedavno minister v vladi „Domovinske fronte“, Nikola Petkov. Ta je na to zatiranje tiskovne svobode odgovoril s tem, da je začel osebno prodajati svoje glasilo na ulici. Drugi list, ki ga je zadela podobna usoda, je list „Dan“, organ opozicijske demokratične stranke. Prenehal je izhajati, ker so komunistični delavci odklonili tiskati list zaradi objave kritike delovanja Georgija Dimitrova, komunističnega kandidata pri svobodnih volitvah v Bolgariji.

O enakem ravnanju poročajo iz Beograda, kjer je zaradi točno enakega stališča prenehal izhajati edini opozicijski list „Demokracija“, tednik demokratskega voditelja in do nedavna podpredsednika vlade maršala Tita, Milana Grola. Poročilo pravi, da bo enaka usoda zadela vse podobne liste, ki bi pod katerim koli imenom začeli izhajati v svobodni federativni in demokratični Jugoslaviji.

Francija noče centralne vlade v Nemčiji

Byron Price, član odbora, ki je po nalogu ameriškega ministrskega predsednika potoval po Nemčiji, se je sedaj vrnil ter poročal Trumanu, da je predvsem krivda Francije, da se zaveznikom še ni posrečilo uresničiti gospodarske edinosti v Nemčiji.

Francija, je Price dejal, zastopa stališče, da situacija v Nemčiji ne dovoljuje ustanovitve centralno upravo. Francoska vlada, kakor tudi francoski delegati pri kontrolnem svetu se trdovratno upirajo vsem predlogom z ozirom na vpeljavo enotne prometne in poljedelske kontrole.

Price ugotavlja dalje, da se Ameriki ne more naprtiti odgovornost za položaj v Nemčiji. Nato še pristavlja, da bo, če se tako nadaljuje, nastala lakota in kot neizogibna posledica nalezljive bolezni.

Generalmajor Lucius Clay ter Robert Murphy, ki sta bila nedavno v Nemčiji, sta predsedniku svetovala, naj spomladi 1946 vpelje civilno upravo. Pričakuje se, da se bo Eisenhower ob priliki svojega obiska pri predsedniku priključil temu predlogu. Spričo tega dejstva se zdi neverjetno, da se bo francoskemu odboru posrečilo, da bi ameriška vlada podpirala Francijo v njenih zahtevah, ločiti ozemlje Rühr in Rena od Nemčije ter ga postaviti pod mednarodno kontrolo.